

Maarit Nermes

Medborgarmedia

Mer än 40 år av icke-kommersiell närradio
och lokal-TV verksamhet även i Finland

Nomerta Kustannus
Nomerta Förlag

Pärmens foton: Helsingfors närradio/Santtu Lindroos och Mama FM.

Översättning: Ulla Klötzer.

FILI Översättningen har gjorts med stöd av FILI/
FINNISH LITERATURE EXCHANGE Delegationen för den svenska litteraturens främjande.

Copyright © 2016 Maarit Nermes och Nomerta Kustannus Oy – Nomerta Förlag Ab.

Nomerta Kustannus Oy
Nomerta Förlag Ab
PB 219
20101 Åbo, Finland
www.nomerta.net

ISBN 978-952-7018-04-0.

Tryckt hos Painosalama Oy, Åbo 2016.

FÖRORD TILL DEN SVENSKSPRÅKIGA UTGÅVAN

På finska förstås ordet 'yhteisömedia' (eng. community media) redan som icke-kommersiell medborgarmedia, men på svenska är 'samfundmedia' (eng. community media) ett svårare begrepp rent semantiskt. Europeiska unionens översättare har använt ordet samfundsmedia, men detta ord förstås inte av utövarna av icke-kommersiell lokal- och närradio och - television i Finland och Sverige. I Europaparlamentets betänkande användes begreppet 'ideelltdrivna icke-kommersiella lokalsamfundsmedier' i sin helhet. Man kunde naturligtvis lansera begreppet 'samfundsmedia', men i denna svenskspråkiga version föll valet på att använda ett begrepp som branchens aktörer förstår.

I Sverige förstår man inte ordet 'närmedia', trots att man förstår det i Finland. Ordet har härletts från begreppen 'närradio' och 'när-TV'. I Finland definierar de finlandssvenska närtelevisionerna sig som lokal-TV, men på finska och i Sverige utgår man ifrån att lokal-TV och lokalradio är kommersiella. Därför används i boken i preciserande syfte termen 'icke-kommersiell', för att klargöra att det gäller medborgarmedia som inte är kommersiell.

I Sverige har man i någon mån börjat använda det engelskspråkiga begreppet 'community media' som sådant, eftersom det är svårt att hitta ett ord som klart och tydligt motsvarar 'community media'. I den nya, år 2014 utkomna, utredningen om finlandssvensk när- och lokaltelevision *I brytpunkten mellan idealism och kommersialism. Utveckling av finlandssvensk lokal-tv:s verksamhetsmodell*, konstaterar Peter Sandström såhär om community media:^a

”EU:s gränser och använder det samlande begreppet Community media (CM). Definitionen på CM lyder: ”media som är icke-vinstdrivande och ägd av en ansvarig gentemot samhället som de avser att tjäna. CM är öppet för samarbete inom programproduktion och ledning av samhällsmedlemmarna.”

Jag hoppas att detta förord klargör de svenskspråkiga begreppen. Medborgarmedia, den tredje sektorns media, närmedia, community media är mycket mångfacetterad. Av historiska skäl används olika begrepp för icke-kommersiell medborgarmedia i olika länder och regioner. I Finland och Sverige, där branchen huvudsakligen har fungerat i marginalen, har inget begrepp etablerats för att beskriva hela branchen, trots att begreppen 'närradio', 'när-TV' ja 'icke-kommersiell lokal-TV' är bekanta. Det Öppen kanal -system (eng. open channel), som är i bruk i Sverige är en underart till medborgarmedia som i Finland är i bruk endast i Stadi-TV i Helsingfors.

Maarit Nermes

^a Sandström, Peter. I brytpunkten mellan idealism och kommersialism Utveckling av finlandssvensk lokal-tv:s verksamhetsmodell. Examensarbete för högre YH-examen. Utbildningsprogrammet för teknologibaserat ledarskap Novia. Vasa 2014.

INNEHÅLL

RESUMÉ	i	3.3.8. Kasvisio-Kasvision, SKS-TV	103
TIIVISTELMÄ	iii	3.3.9. Kärklax Lokal-TV	103
SUMMARY	v	3.3.10. Lappfors När-TV	103
FÖRORD	1	3.3.11. Larsmo När-TV	104
INLEDNING TILL MEDBORGARMEDIA	5	3.3.12. Malax TV	104
1. MEDBORGARMEDIANS KORTA HISTORIK	19	3.3.13. Nykarleby Lokal-TV	106
1.1. Latinamerika	20	3.3.14. Närpes När-TV	107
1.2.1. USA	24	3.3.15. Pargas Lokal-TV	108
1.2.2. Kanada	26	3.3.16. Pedersöre lokal-TV	108
1.3. Europa	28	3.3.17. Källby När-TV	109
1.3.1. Västeuropa	29	3.3.18. Petalax–Bergö Lokal-TV	109
1.3.2. De nordiska länderna	42	3.3.19. Solf Lokal-TV	110
1.4. Asien, Mellanöstern, Oceanien och Karibien	53	3.3.20. Sundom Lokal-TV	110
1.5. Afrika	60	3.3.21. Terjärv TV	111
2. MEDBORGARMEDIANS BETYDELSE	65	3.3.22. Wör TV	112
2.1. Icke-kommersiell journalism	66	3.3.23. Ärvas TV	113
2.2. Utbildningsgemenskapen	67	3.3.24. Maxmo-Tottesund Lokal-TV	114
2.3. Främjare av demokrati och medverkan	69	3.3.25. Skärgårdskanalen och Skärgårds-TV	114
2.4. Medborgarmedian främjar mångfald	70	3.3.26. Stadi-TV	116
2.5. Kultur- och språkminoriteternas kanal	72	3.4. Nätmedier	118
2.6. Redskap för utvecklingssamarbete	73	3.4.1. Indymedia – Vaikuttava tietotoimisto	118
2.7. Gräsrotsnivåns offentliga tjänst	75	3.4.2. M2HZ och Kotomedia	118
3. MEDBORGARMEDIAN I FINLAND	77	3.4.3. Wanda Web TV	119
3.1. Medborgarmedians ställning i Finland	79	3.4.4. Podcastit.tv	119
3.1.1. Koncessionspolitiken	81	3.4.5. Övriga Podcastaktörer	121
3.1.2. Medborgarmedians finansiering	82	3.4.6. Kainuu.tv	121
3.2. Radion	85	3.4.7. Medieläroanstalternas studentnätmedier	122
3.2.1. Helsingfors närradio – Helsingin lähiradio	87	4. MEDBORGARMEDIANS FRAMTID	123
3.2.2. Radio Pro	89	4.1. Medborgarmedia, gemenskapsinriktad och social media	124
3.2.3. Radio Robin Hood	90	4.2. EU:s erkännande av medborgarmedian	128
3.2.4. Radio Moreeni	93	5. REFLEKTIONER ÖVER SITUATIONEN I FINLAND	130
3.2.5. Radio Inari	94	REFERENSER	133
3.3. Televisionen	95	LITTERATUR	143
3.3.1. Aate / OtaTV – OUBS	97	Bilaga 1.	150
3.3.2. Bygde TV Munsala	100	Bilaga 2.	165
3.3.3. TV Borgå	100		
3.3.4. Ekenäs TV	100		
3.3.5. Jakobstad TV Pietasaari , JTVP	101		
3.3.6. Karis TV – Karjaan TV	102		
3.3.7. KRS-TV	102		

RESUMÉ

Medborgarmedia (eng. community media) uppstod i sin nuvarande form efter andra världskriget i Syd- och Nordamerika och dess mål har varit att betjäna grupper som åsidosätts i mainstream media (de traditionella medierna). Gemensamt för den mångfaldiga närmedian är att amatörer producerar innehållet, att det är allmännyttig verksamhet, att olika samfundsgrupper medverkar och att man gynnar lokala språk. Medborgarmedierna fungerar i allmänhet som utbildningsorganisationer, producenter av kulturellt innehåll, som aktiverare och kommunikatörer för samfunden och kontramedian samt som demokratibefrämjare.

Den tredje sektorns media erkänns av bl.a. FN:s kultur och vetenskap-organisation UNESCO, av Världsbanken och av Europeiska unionen. Det finns närradio, närtelevision och nuförtiden allt mer nätmedier i alla världsdelar. I utvecklingsländerna har speciellt radion främjat, skolat och bemyndigat grupper i ofördelaktig ställning.

Branschens media har erkänts legislativt som den tredje sektorns masskommunikationsmedel mellan den offentliga och privata sektorn i Nordamerika och många Sydamerikanska länder – i Europa huvudsakligen i Västeuropa. I allt flera stater i Afrika och Asien, samt Sydafrika och Indien har samfundsmedierna legaliserats. I många länder, speciellt i Europa, men även i bl.a. Afrika får medborgarmedierna egna offentliga bidrag.

Finland hör, tillsammans med Estland, Rumänien, Grekland, Tjeckien och Slovakien till de EU-länder där den allmännyttiga samfundsmedian inte har erkänts. Detta trots att närtelevisionen i Finland har fungerat redan i fyrtio år och närradion i närmare tjugofem år.

I Finland fungerar för tillfället fem närradior, ett tjugotal icke-kommersiella lokaltelevisioner och några nätmedier samt några radioprojekt med begränsade radiokoncessioner.

Medborgarmedia skaffar sig finansiering ur olika källor: genom att sälja eller hyra ut studio- och sändningstid, genom frivilliga tittar- och lysnaravgifter, genom att producera, kopiera eller transformera videon, genom jul-, nyårs eller valborgshälsningar samt genom offentliga projektbidrag. Den icke-kommersiella media som fungerar i samband med läroanstalter eller kommuner får mest understöd ur den offentliga budgeten.

Finlands specialitet har i huvudsak varit den finlandssvenska närtelevisionens verksamhet i Österbotten, som ofta inleddes redan ur 1970-talets behov av att få Sveriges television att synas bättre, vilket befrämjades via kabelandelslag och genom att anpassa satellitsignalen till kabelnätet. På samma gång fick man en sändningbas för den egna televisionen.

Utbildnings- och kulturministeriet delar ärligen ut över en miljon

euro i kultur- och opinionstidningsunderstöd. I Finland har det tryckta ordets ställning alltid varit stark och den stöds på många olika sätt. Däremot har trafik- och kommunikationsministeriet, som ansvarar för den elektroniska median, i allmänhet beviljat det nuvarande årligen sammanlagt 100 000 euro omfattande ”verksamhetsbidraget för kommunikationssamfund” huvudsakligen till stora organisationer inom social- och hälsosektorn. Enligt ministeriets representant finns det i Finland inget intresse för medborgarmedia.

EU-parlamentet godkände år 2008 en deklARATION i vilken man uppmanade medlemsländerna att i medialagen definiera närmedia och skapa ett bidragssystem för medborgarkommunikation. EU kommissionen för sin del understödde starkt den tredje sektorns media i sitt ställningstagande år 2009. Trots detta erkänns i Finland inte legislativt den närmedia som redan har fungerat i fyrtio år och det har inte för denna media skapats ett eget bidragssystem i likhet med opinions- och kulturtidningsbidraget.

TIIVISTELMÄ

Yhteisömedia (engl. community media) syntyi nykyisessä muodossaan toisen maailmansodan jälkeen Etelä- ja Pohjois-Amerikassa ja sen tavoitteena on ollut palvella valtamediassa sivutettuja ryhmiä. Yhteistä monimuotoiselle yhteisömedialle on amatöörien sisällöntuotanto, yleishyödyllinen toiminta, yhteisöjen osallisuus ja paikallisten kielten suosiminen. Kansalaismediat toimivat yleensä koulutusorganisaationa, kulttuuristen sisältöjen tuottajana, yhteisöjä aktivoivina vastamediaa haastavina viestiminä sekä demokratian edistäjinä. Kolmannen sektorin media on mm. YK:n Kulttuuri- ja tiedejärjestön UNESCO:n, Maailmanpankin ja Euroopan unionin tunnustama.

Maailmalla yhteisöradioita, yhteisötelevisioita ja nykyisin yhä enemmän nettimediaa toimii joka maanosassa. Kehittyvässä maissa erityisesti radio on ollut merkittävä epäedullisessa asemassa olevien ryhmien kouluttamisen ja valtaistaisemisen (engl. empowerment) edistäjä.

Alan media on tunnustettu lainsäädännöllisesti kolmannen sektorin joukkoviestimeksi julkisen palvelun ja yksityisen median välillä Pohjois-Amerikassa ja monissa Etelä-Amerikan maissa – Euroopassa pääasiassa läntisessä Euroopassa. Yhä useammassa Afrikan ja Aasian valtiossa, kuten Etelä-Afrikassa ja Intiassa kansalaisviestimet on laillistettu. Monissa maissa, erityisesti Euroopassa, mutta myös mm. Afrikassa, yhteisömedialle myönnetään omaa julkista tukea.

Suomi kuuluu Eestin, Romanian, Kreikan, Tsekin ja Slovakian kanssa niihin EU-maihin, joissa yleishyödyllistä yhteisömediaa ei ole tunnustettu. Tästä huolimatta Suomessa on toiminut lähitelevisioita jo neljäkymmenen ja yhteisöradioita liki kahdenkymmenenviiden vuoden ajan. Maassa toimii tällä hetkellä viisi yhteisöradioita parikymmentä ei-kaupallista paikallistelevisiota ja muutamia nettimediaa sekä joitakin rajoitetuilla radioluovilla toimivia yhteisöradiohankkeita. Kansalaisviestimet hankkivat rahoituksensa eri lähteistä: myymällä tai vuokraamalla, studio- ja lähetysaikaa, vapaaehtoisella katselija- ja kuuntelijamaksulla, tuottamalla, kopioimalla tai muuntamalla videoita, joul-, uudenvuoden-, tai vapputerveisin sekä julkisilla hankeavustuksilla. Oppilaitosten tai kuntien yhteydessä olevat ei-kaupalliset mediat ovat vahvimmin julkisen rahoituksen piirissä.

Suomen erikoisuus ovat olleet pääasiassa Pohjanmaalla toimivat suomenruotsalaiset lähitelevisiot, jotka lähtivät usein liikkeelle jo 1970-luvulla tarpeesta saada Ruotsin televisio näkymään paremmin, mitä edistettiin kaapeliosuuskunnilla ja satelliittisignaalin muuntamisella kaapeliverkoon sopivaksi. Samalla saatiin lähetysalusta omallekin näköradiolle.

Opetus- ja kulttuuriministeriö jakaa vuosittain yli miljoona euroa kulttuuri- ja mielipidelehtitukea. Suomessa painetun sanan asema on

ollut aina vahva ja sitä tuetaan monin eri tavoin. Sen sijaan sähköisestä mediasta vastaava liikenne- ja viestintäministeriö on myöntänyt nykyisin yhteensä 100 000 euron vuosittaisen "viestintäyhteisöjen toimintatuen" pääasiassa suurille sosiaali- ja terveystieteiden järjestöille. Ministeriön edustajan mukaan kiinnostusta yhteisömediaan ei Suomessa ole.

Euroopan parlamentti hyväksyi vuonna 2008 julkilausuman, jossa kehoitettiin jäsenmaita määrittelemään medialaissa yhteisömedia ja luomaan tukijärjestelmä kansalaisviestimille. EU:n komissio puolestaan tuki vahvasti kolmannen sektorin mediaa kannanotossaan vuonna 2009. Tästä huolimatta Suomessa jo 40 vuotta toiminutta yhteisömediaa ei ole laillisesti tunnustettu, eikä sille ole luotu omaa mielipide- ja kulttuurilehdistuksen kaltaista tukijärjestelmää.

SUMMARY

Community media in its present form developed after Second World War in South and North America as a means of serving marginalized communities, which were excluded from the mainstream media. Common features for the diverse community media are content production by amateurs, non-profit activities, participation of communities and the prioritization of local languages. As well as counter-media stations for mainstream media, community media organizations have a role as educators of NGOs, cultural producers, community activators and democracy promoters. This third sector media has been recognized, among others, by the UN cultural and scientific organization UNESCO, World Bank and the European Union.

There are community radios, community televisions and an increasing number of Internet media in each and every corner of the world. Particularly in the third world, radio has remarkably contributed to the training and empowerment of underprivileged groups.

This media industry has been legally recognized as third sector media between public services and commercial media in North America and several Southern American countries – in Europe, mainly in the Western part of the continent. However, there is a growing interest in community media in Africa and Asia, where it has been legalized e.g. in India and South Africa. In several countries, particularly in Europe, but also e.g. in Africa, there are specific public funding mechanisms for community media.

Finland, together with Estonia, Romania, Greece, Czech Republic and Slovakia, forms a minority of EU member states which have not legalized community media. In spite of this, there have been active non-profit local television stations for forty years and community radios for almost twenty-five years. Nowadays, there are five citizen radios and around twenty community television stations, some Internet media and a few radio initiatives with restricted radio licenses. Non-profit media raises funding from several sources: selling or renting studio and air time, voluntary watching and listening fees, producing, copying and converting videos, Christmas, New Year and 1st of May greetings, and public project funding. Community stations linked with communes or educational institutions are strongly dependent on public funding.

One particularity of the Finnish community media is the Swedish speaking^a local television stations mainly in Ostrobothnia, a region across from the Swedish Eastern coast. Interest in community television in Ostrobothnia arose already in the 1970's, when there were technical difficulties in watching the Swedish television because of the weakness of the signal. The situation was improved by the building of cable co-opera-

tives in communities and the conversion of the satellite signal suitable for the cable network. This also gave villages a television broadcast platform of their own.

The Finnish Ministry of Education and Culture allocates more than a million Euros per annum for alternative culture magazines. The print media has always had a strong social standing and it has been supported in several ways. However, the Ministry of Transport and Communication, responsible for electronic communication, grants so called 'support for communication communities' (nowadays 100 000 Euros annually), mainly for big social and health organizations. According to the representative of the Ministry, there is no interest for community media in Finland.

In 2008, the European Parliament approved a resolution, where member states were recommended to legalize community media and to set up a funding mechanism for non-profit citizen media. The third sector media also gained strong support in the statement given by the European Commission in 200. In spite of this, the Finnish community media, which has been an active part of civic society already for 40 years, has not been legalized nor granted an own support system similar to those of alternative cultural magazines.

^a *The Swedish-speaking language and cultural group is an old Finnish minority, mainly living in the coastal area across from Sweden, as well as in the Helsinki and Uusimaa region. There are around 300 000 Finland-Swedish in Finland (around 5% of the population).*

FÖRORD

Denna bok har sitt ursprung i behovet av att presentera den i Finland rätt okända medborgarmedian för alla som är intresserade av den, men särskilt för forskare inom denna bransch, representanter för medborgarorganisationer, tjänstemän, politiker, personer verksamma inom mediebranschen samt studeranden. Bokens ändamål är att utreda innehållet, betydelsen och förekomsten i världen beträffande denna tredje sektorns medieform, på engelska kallad *community media*. Denna engelska term används även allmänt i Sverige och kommer även att användas i denna svenskspråkiga version av boken "Yhteisömedia".

Jag blev bekant med medborgarmedian i början av 1990-talet då jag via Arbetskraftsbyrån fick jobb vid närradion, *Radio Robin Hood*, i Åbo. Det rådde lågkonjunktur, och det var ont om jobb. Jag hade nog hört om den här radion, men hade inte förstått denna medieforms karaktär. Då etermedian liberaliserades i slutet av 1980-talet deltog jag i en kurs för medhjälpare vid en annan lokalradio i Åbo, *Radio Auran Aallot*, och gjorde även några radioinslag för dem. På den tiden fungerade även de kommersiella lokalradiokanalerna i Finland i stort sett enligt medborgarradioprincipen, särskilt kultradion, *Radio City*, i Helsingfors. Lågkonjunkturen gav upphov till en sändningsström samt målgruppstänkande.

Sherwood-skogen befann sig på 1990-talet på vinden i Åbo kulturcentrum, i Åbo gamla centrum, i samma kvarter som det Gamla Stortorget. Det fanns två studior, den ena var en sändningsstudio och den andra en editeringsstudio. Där lärde jag mig att klippa band med rakblad, använda ljudbordet, göra telefonintervjuer, utarbeta manuskript, skriva projektansökningar och utarbeta rapporter. I själva verket gick jag i lära där, och blev en mångsidig radio- och projektyrkesidkare. En av medborgarmedians viktiga roller har alltid varit att utbilda och skola i samband med avlönat arbete, frivilligt arbete eller praktik.

Den lilla radiokanalen efterapade på sätt och vis den stora finska rundradion (YLE-radio = YLE). Ungefär klockan 11.58 hängdes en bred och låg mikrofon ut genom fönstret, och ljudet från Åbo domkyrkas signatur för dagens magasinprogram, *Lång Lunch*. Det var live-tid eftersom digitala sändningssystem endast var på kommande. Det var ju också fråga om tiden efter 1980-talets snobbkultur och människorna hade tid till eftertanke. I radion pågick mycket: EU-projekt, ungdomsverkstäder, religiösa program, fackföreningsprogram, samhällsdebatt, marginaliserad musik såsom lertuppar, finsk schlager, musik från stora världen såsom jazz, gammal rock, ambient musik, det fanns praktikanter, kåsörer, diletanter, arga arbetslösa... Vid radion fanns både äktfinnar och invandrarpraktikanter eller sysselsatta. Via det internationella praktikantutbytet jobbade där även europeiska praktikanter, och t.o.m. EU-tjänstemän från

Bryssel kom för att bekanta sig med radion. Radiokanalen är de facto kändare i Europa än i Finland.

Via Robin Hood blev jag även bekant med den europeiska medborgarmedian genom olika internationella projekt och samarbete. Jag begrep vad medborgarmedian betydde, och även hur efterblivet Finland var i främjandet av denna medieform. Jag har bekantat mig med medborgarmedia i flera europeiska länder: Stor-Britannien, Sverige, Danmark, Holland, Österrike och Tyskland. Jag besökte på 1990-talet Polen och den tidigare Solidaritetspiratradion, som hade blivit en kommersiell aktör.

Jag stiftade även bekantskap med den finska medborgarmedian: den synnerligen aktiva närradion i Helsingfors, *Lähiradio*, den pedagogiska universitetsradion *Moreeni*, samt de ihärdiga finlandssvenska närtelevisionskanalerna och teknologitelevisionen i Otnäs. Senare besökte jag närradiokanaler i Ghana och Uganda och upplevde deras betydelse som främjare av både utbildning och demokrati.

Jag har en rätt bra uppfattning om medborgarmedians hela spektrum: ivern och innovationerna; oenigheterna och striderna om linjedragningen; bristen på pengar; drivandet av projekt definierade av andra; program som börjar på en sida av bandet och fortsätter på andra sidan; innehåll som är journalistiskt högklassiga och verkligen medför median nytt innehåll; toppintervjuer som skulle ha realiserats om bara ljudupptagningsknappen hade varit påkopplad; männens klagomål då redaktören för den egna etniska gruppens program på främmande språk är en kvinna; program redigerade på bruten finska om stening av iranska kvinnor och den finska morsdagens kommersialism; arbetarsånger och försvarsmaktsprogram. Sådan är den mångsidiga medborgarmedian.

Det påstås allmänt att Finland samvetsgrant följer EU:s föreskrifter. Men den rekommendation som EU-parlamentet enades om år 2008, om legaliseringen av medborgarmedians ställning och medians understödande, har man inte implementerat. Det vore skäl att akademiskt forska i varför medborgarmedia är ett så svårt ämne i Finland. T.ex. i Sverige utförs regelbundet makt- och demokratiforskning, men i Finland är detta ett nästan okänt begrepp.

Jag har blivit allt mer övertygad om att medborgarmedian behövs för att främja mediefältets mångfald, mediefostran, kultur-, minoritets- och ungdomspolitik, demokratin och t.o.m. folkhälsan. Den finska medborgarmedian har klarat sig förvånansvärt bra med små resurser redan i fyrtio år, fastän den inte har erkänts av lagstiftningen och inte har fått ett liknande mediebidrag som bidraget för åsiktsbildande tidningar. Fle- ra kommersiella lokalradio- och lokaltelevisionskanaler har gått under, men endast en närradio, och en har omvandlats till en kommersiell kanal. Endast en liten del av de ca tjugo svenskspråkiga närtelevisionskanalerna har haft en längre "sändningspaus."

Jag tackar forskaren *Marko Ala-Fossi*, doktor i samhällsvetenskap och

lektor vid Tammerfors universitet, för kommentarer och goda råd. Jag tackar även medborgarmediespecialisten *Steve Buckley*, långvarig ordförande för AMARC-Europé, och långvarig verksamhetsledare för brittiska Community Media Association. Ytterligare tackar jag doktor *Traudel Günnel*, aktiv vid Radio Dreyckland och forskare vid Freiburgs pedagogiska universitet, för det unika källmaterial som jag fått tillgång till. Ett tack går även till alla som jag har intervjuat, till alla mina källor samt till de representanter för community media, som besvarade den kanske något besvärligt formulerade enkäten. Tack även till *Pauliina de Anna* för översättningen och förtydligandet av de italienska texterna.

Delegationen för informations-spridning har bidragit ekonomiskt till bokens tillkomst.

Åbo den 30.4.2013 då Åbo domkyrkans klocka slår elva (för den finska versionen).

Maarit Nermes

Skribenten är freelance redaktör, som har arbetat både inom medborgarmedia och vid Finlands rundradio (Yleisradio = YLE). Till sin utbildning är hon diplomingenjör och kandidat i naturvetenskap, digital media.

INLEDNING TILL MEDBORGARMEDIA

Begreppet medborgarmedia får kanske de flesta läsare att tänka på nätmedier: Facebook, Twitter, bloggar, chattar, diskussionsspalter... Medborgarmedian har i allmänhet ofta i Finland klassificerats som nätmedia, och uttryckligen som media med marknadsföringssyfte.¹ På engelska innebär community media i allmänhet inte social media, utan närradio- och television samt nätpublikationer, vars innehåll är journalistiskt – inte består av marknadsföring, kaffebordsdiskussioner eller avslöjande dagböcker. Med ordet media avser man allt oftare ett marknadsföringsredskap, och man har i stort sätt upphört med att använda orden masskommunikation och kommunikationsmedel. Gränsen mellan det kommersiella materialet och kunskapsinnehållet har ytterligare fördunklats i nätvärlden, delvis p.g.a. den sociala median. I denna bok betyder medborgarmedia inte social media, utan alternativ, icke-kommersiell kommunikation enligt journalistiska principer. I boken används parallellt termerna community media, medborgarmedia, närmedia och icke-kommersiell media, som alla avser *community media*, ifall begreppen inte specifikt har definierats annorlunda.

Medborgarmedian är rätt okänd i Finland, fastän det har funnits närtelevision redan i 40 år och närradio, icke-kommersiella lokalradio-kanaler, i över 20 år. Det är fråga om den tredje sektorns journalistiska kommunikation, som till största delen görs av vanliga medborgare som frivilligt arbete. Det är icke-kommersiell verksamhet såsom den offentliga sektorns YLE – men privat såsom den kommersiella radion eller televisionen. Den avviker från dessa båda genom att icke-professionella har en möjlighet att direkt, utan t.ex. insändarspalternas portvakter, få sitt budskap hört. Medborgarmedians journalister följer dock journalistreglerna – vilket i allmänhet inte är fallet med den sociala medias aktörer.

Att utförligt definiera medborgarmedian är rätt komplicerat eftersom den uppvisar stor mångfald, även på grund av traditionen i olika länder. I Nord- och Sydamerika, Oceanien, Afrika och Asien använder man allmänt begreppet *community radio* på engelska, *rádio comunitária* på spanska och portugisiska medan man i Frankrike, Tyskland, Österrike och Italien även talar om fri radio (fr. *radio libre*, ty. *freies Radio*, it. *radio libero*). I de nordiska länderna talar man allmänt om närradio, men i Danmark och Holland betyder lokalradio uttryckligen icke-kommersiell radio, i motsats till t.ex. i Finland. Open channel, öppen kanal, representerar i sin tur en form av medborgarmedia via vilken någon organisation, förening, eller något företag inom offentliga sektorn, sänder radio- och TV-program, som har producerats av medborgare. T.ex. i Tyskland verkar *Offener Kanal*, som drivs av den offentliga sektorns regionala företag,

och som gör både radio- och televisionsprogram. I Sverige har den öppna kanalens uppbyggnad drivits längre. Där administrerar närradioföreningarna och den öppna kanalens televisionsföreningar radio- och televisionsvåglängder, och föreningarna som har godkänts som programproducenter producerar program. I folkhemmet håller man så strikt fast vid närhetsprincipen att t.ex. ett program producerat av somaliföreningen i Göteborg inte får sändas i Stockholms närradio eller -television. På engelska används även begreppet *Public Access* om när- eller medborgarmedia och begreppet avser offentlig tillgång till att använda media, medborgarnas deltagande i medierna, eller öppet framträdande i media. Med *Public Access*- och *Open Access*-begreppen avser man även öppen tillgång till administrationens, forskningsanstalternas och forskarnas, eller andra organisationers, databaser och dokument.

Medborgarmediegrupper kan vara lokala, men allt oftare sannolikt globala via nätet. T.ex. *Radio Robin Hood* i Åbo sänder FN-radions program på engelska och franska, och det amerikanska programmet *Democracy Now!*, som koncentrerar sig på amerikanska freds- och demokratifrågor sänds på engelska. Stockholmsnejdens öppna kanal å sin sida sänder europaparlamentets möten direkt.

Enligt den danske biträdande professorn i medieforskning, *Per Jauert*, är demokratin en väsentlig del av av medborgarmedian: den utgör en del både av mediefältets demokratisering och av främjandet av samhällets folkvälde. Nuförtiden förutsätter den politiska verksamheten, som huvudsakligen förmedlas via median, mångsidiga kommunikationskällor.² Det av EU lanserade begreppet aktivt medborgarskap kan man i det nyliberalistiska samhället uppfatta som en påtryckning, som ett tvång att bära ansvar, vara aktiv på ett lämpligt sätt, och föreslå lösningar. Ur den deliberativa, deltagande demokratis synvinkel sätt innebär aktivt medborgarskap skapande av möjligheter, en process inriktad på egenmakt (eng. empowerment), under vilken åtminstone en del av medborgarna får möjlighet att på riktigt delta i politiska processer. Det offentliga bidrag, som i över 20 år har delats ut åt medborgarmediaaktörer i Danmark, har inte styrt innehållet eftersom bidragen ges åt alla community mediaaktörer, och eftersom man inte för bidragens del definierar till vad pengarna bör användas – man önskar dock att produktionen skall vara tekniskt och innehållsmässigt av god kvalitet. Bidraget har inte heller försvagat finansieringen av den offentliga servicen.³

Gemenskapen kan även vara religiös, etnisk, språkinriktad, ideell, hobbyinriktad, åldersinriktad, yrkesbetonad (arbetslösa, fackföreningar), inriktad på sociala eller hälsomässiga förhållanden (mentalpatienter, handikappade, fattiga, bostadslösa, fångar). Median själv bildar även en gemenskap grundad på de människor som är involverade. Medborgarmedian är i sig själv ideell eftersom konceptet utgår ifrån vars och ens rätt att få tillgång till att göra medieinnehåll.

Medborgarmediernas karaktär påverkas även väsentligt av ägarstrukturen – är medieunderlaget under egen kontroll (radio- eller televisionskoncessioner eller nätsidorna), är medborgarmedian erkänd i lagstiftningen och koncessionspolitiken, får medborgarmedian samhällets stöd. I allmänhet är det andelslag, föreningar, stiftelser, läroanstalter, universitet, studentkårer, kyrkor, fackföreningar, möjligen även kommuner eller kommunförbund, som står bakom medborgarmedian. För det mesta har aktörerna ingen egen radio- eller TV-kanal, utan särskilda sändningstider, men större organisationer, eller sammanslutningar av små organisationer, kan även ha alldeles egna radio- eller TV-stationer. Det är naturligtvis även fråga om frekvenser och hur de räcker till. Finland är såtillvida avvikande, att förhållandevis små organisationer i det svenskspråkiga Österbotten driver egna närtelevisionstationer, och alla närradiokanaler har egna radiofrekvenser.

Den icke-kommersiella median har som annan media "mångmedialiserats". Många medborgarradioprogram runt om i världen kan höras även på nätet. Radiokanaler har börjat göra även TV-program på nätet och även via kabelkanalerna, såsom *Helsingin lähiradio* (Helsingfors närradio), som gör sändningar både via *Stadi-TV* och på nätet. Nätsidorna utgör en väsentlig del av spridandet av medborgarmedians innehåll samt av marknadsföringen.

Icke-kommersialism betyder att verksamhetens ändamål inte är att eftersträva vinst, utan att producera innehåll. Finansiering skaffas i allmänhet på många olika sätt, bl.a. i form av understöd, frivilliga lyssnar- och tittaravgifter, jul- och valborgshälsningar, bingo, försäljning av olika produkter och av reklamtid, projektbidrag, uthyrning av sändningstid och studioutrymmen, videoproduktion. I de länder där medborgarmedian särskilt har klassificerats i koncessionspolitiken, har man i allmänhet även definierat om reklam är tillåtet eller inte, eller i hur stor utsträckning. I Europa förhåller sig aktörerna inom medborgarmedia i Frankrike, Tyskland och Österrike kanske mest kritiska till reklam, i motsats till Stor-Britannien, där närradiokoncessionerna godkändes år 2006 och reklamen får utgöra högst 50 % av omsättningen. I Italien, Tyskland, Frankrike och Österrike har de fria radiokanalerna kanske tydligast varit rätt radikala alternativa gruppers media. Innan *Radio Orange* i Wien fick sin koncession, fungerade den på 1990-talet som piratradio. Reklam i medborgarmedian är rätt problematiskt eftersom programmen är av olika slag och inte riktade till enbart en målgrupp, utan varje enskilt program i stort sett har olika målgrupper. Ändå får det iranska TV- och radioprogrammet, *TV & Radio Noor* i Göteborg, en del av sin finansiering genom reklam på det iranska språket farsi. Inom sändningsområdet bor ca 10 000 potentiella tittare och lyssnare.⁵

Gemenskapen kan basera sig på t.ex. släktskap, gemensamt område, eller verksamhet och ideologi. Den virtuella världen gör att man kan

Tabell 1. Medborgarmedia i EU 2007.⁴

	Radio	TV	Radio	TV	Radio	TV	Reklam- begränsning
EU-land	Medborgarmedia antal		Medborgarmedia laglig status		Offentligt finansierat bidrag		% av omsättningen
Nederländerna	264	123	ja	ja	nationell	nationell	inga uppgifter
Belgien	inga uppgifter	inga uppgifter	ja	nej	nej	nej	inga uppgifter
Estland	2	0	nej	nej	nej	nej	nej
Spanien	100	6	nej	nej	nej	nej	nej
Irland	21	3	ja	ja	nationell	nationell	ja 50 %
Stor- Britannien	633	3	ja	nej	nationell	nej	ja 50 %
Italien	inga uppgifter	inga uppgifter	ja	ja	regional	nej	ja
Österrike	15	2	nej	nej	regional	nej	inga uppgifter
Grekland	0	0	nej	nej	nej	nej	nej
Malta	38	inga uppgifter	ja	nej	nej	nej	nej
Portugal	100	inga uppgifter	kyllä	nej	nej	nej	nej
Polen	100	10	nej	nej	nej	nej	inga uppgifter
Frankrike	683	inga uppgifter	ja	ja	nationell	nej	ja 20 %
Rumänien	2	0	nej	nej	nej	nej	nej
Sverige	865	30	ja	ja	nej	nej	ja TV
Tyskland	75	60	ja	ja	regional	regional	nej
Slovakien	0	2	nej	nej	nej	inga uppgifter	nej
Slovenia	3	inga uppgifter	ja	inga uppgifter	nationell	inga uppgifter	ja
Finland	5	inga uppgifter	nej	nej	nej	nej	nej
Danmark	159	110	ja	ja	nationell	nationell	ja
Tjeckien	3	0	nej	nej	inga uppgifter	inga uppgifter	nej
Ungern	100	inga uppgifter	ja	nej	nationell	inga uppgifter	ja

indela gemenskapen på följande sätt: en fiktiv, en symbolisk, och en funktionell grupp. Den "egentliga" gemenskapen representeras av den funktionella delen; den symboliska delen representerar samhörighet, och den fiktiva delen representerar tillhörighet.⁶ Även om ordet *community* förekommer i medborgarmedians engelska namn, och även om medborgarmedian i allmänhet bildar en funktionell gemenskap, utgör det bara en del av det övergripande begreppet medborgarmedia. Ett problem med ordet medborgarmedia är begreppet medborgarjournalism, som huvudsakligen används i den betydelsen att yrkesredaktörer på sätt eller annat tar med medborgarna i den journalistiska processen, t.ex. så att medborgarna får utforma frågor och bidra med bakgrundsinformation, eller skicka kommentarer, bilder och videon till mainstream median. Det är dock yrkesredaktionen som producerar det egentliga innehållet. Medborgarjournalism är de facto mainstream medias sätt att göra en produkt av gemenskapen och göra läsarna, tittarna och lyssnarna till stamkunder. Detta motsvarar inte ordets bemärkelse eftersom det närmast betyder att innehållet har gjorts med medborgarnas hjälp, medan redaktörerna fortfarande fungerar mera som portvakter än som möjliggörare: man kunde kalla det en utvidgad allmänhetens spalt. Medborgarmedia är som begrepp diffust, och det inbegriper i allmänhet allt slags nättinnehåll som inte sammanfaller med begreppet *community media*.

Att producera gemenskap har i dagens affärsliv blivit ett sätt att håva in tilläggsinkomster. Det sker bl.a. med hjälp av stamkundskort, stamkundsklubbar, samt användar- och fanklubbar på nätet. Inom mediesektorn använder man sig bl.a. av att enligt modellen för medborgarmedia ta med subkulturgrupper eller stadsdelsföreningar för att producera innehåll samt fansidor för programmen. Genom att skapa en produkt av gemenskapen gör man läsarna och lyssnarna till kunder eller konsumenter, inte till medborgarmediaaktiva.⁸ En gång i tiden konstaterade Rundradions (Yleisradio = YLE) radiochef, *Reijo Perälä*, att radion är som en brödrost.⁹ Numera har brödrosten och radion konvergerats till en apparat, och YLE:s radiokanalers innehåll har utarmats på grund av att programvärdar från *Radio Mafia* har flyttat till andra kanaler, och på grund av den lätta journalistiken. Medieföretagens business är en fanprodukt, som bör paketeras för lämpliga grupper. YLE följer i den kommersiella medias fotspår vad beträffar produktskapande och varumärkning fastän det inte är nödvändigt.⁹ Också inom medborgarmedian har man, särskilt i USA samt delar av Centraleuropa och Afrika, skapat gemenskap med hjälp av frivilliga lyssnar- och tittarbetalingssystem och lyssnar- och tittarklubbar som ansluter sig till dem, men dessa grupper säljs inte åt annonsörerna.

Tabell 2. Den icke-kommersiella lokaltelevisionens benämningar i olika länder.⁷

Märk. Översättningen av de engelska begreppen Public Access, och Open Access, är något problematisk. De är på sätt och vis omvända begrepp för offentlig service, Public Service, som framhäver s.k. vanliga medborgares rätt att bli medieproducenter. Kangaspunta har använt benämningen öppen medborgartelevison. Medborgartelevison har emellertid på engelska även ett eget ord, Citizen-TV.

Land	Benämning, begrepp
EU	Medborgartelevison, open channel , community television
Danmark	Lokal TV, grassroot-TV (gräsrots-TV)
Finland	Lokal-TV (Österbotten), närtelevision, community television, när-TV, öppen stadstelevision
Norge	Åpen kanal (öppen kanal)
Sverige	Öppen kanal
Australien	Community television (närtelevision)
Brasilien	Canal comunitária, community kanal (närkanal)
Frankrike	Public access (medborgartelevison, allmän tillgång till media)
Holland	Open Kanaal (öppen kanal)
Irland	Community television, Open channel (community / närtelevision, öppen kanal)
Kanada	Community television (community/ närtelevision)
Nya Zeeland	Community television, regional television (medborgartelevison, regionaltelevision)
Stor-Britannien	Community television, local public service (community/ närtelevision, lokal offentlig service)
Sydkorea	Public access (allmänhetens tillgång till media)
Tyskland	Offener Kanal, Bürgerrundfunk (öppen kanal, medborgarrundradio/TV)
USA	Community television, public access, PEG (public, educational, and Government access), open channel (närtelevision, allmän tillgång till media, PEG = icke-kommersiell allmän, utbildningsinriktad, eller myndigheternas TV, öppen kanal)
Österrike	Offener Kanal (öppen kanal)

Tabell 3. Olika typer av intressebaserad medborgar-, när- eller lokal television.¹⁰

Undertyp	Egenskaper
Alternativ television	Närtelevisionen som en alternativ television förutsätter att programmet fyller kriterier beträffande mångfald och pluralism. Gemenskapen skapas av gemensamt intresse för information.
Minoritetstelevision (Minority TV)	Community televisionen (närtelevisionen) anknyter konkretast ursprungligen till de internationella begreppen community-TV och community radio, som i sin tur anknyter till etniska och invandrargrupper. Flera av Europas många community televisionskanaler skapades just som förenande kommunikationsmedel för invandrargrupper.
Medborgartelevison (Public Access, Citizen TV)	Ofta avser man med intressebaserad community television egentligen medborgartelevison (Public Access) och tvärtom. I en del länder och kulturer, använder man dessutom begreppet Citizen TV, som tolkas som medborgartelevison och folkets television.
Motkraftstelevision (Guerilla TV, Against TV)	De kändaste gerillatelevisonskanalerna är Tiger Paper Television och Deep Dish Television, som under kriget i Persiska viken förde en hård antikrigskampanj.
Målgruppstelevision (Narrowcasting)	Motkraftstelevisionen, som utvecklats inom mediekonstens kretsar, och de samfundsinriktade programutbud som utnyttjar videotekniken, skapades utanför mainstream televisionen. Kanske nättelevisionen Med-Video, som fungerar i Lempäälä, och som erbjuder utbildning inom hälsovårdsbranschen, kunde anses vara en målgruppstelevision.
Icke-kommersiell community television	Den allmännaste närtelevisionens formen. Den icke-kommersiella community televisionen får finansiering, förutom från offentliga medel, även från de samfund de representerar, från välgörenhet eller från donation.
Special-, tema- och life style-kanaler	Special-, tema- och life style-kanalerna anses inte utgöra egentlig community television, ifall man inte använder den bredare klassificeringen, gemenskapernas television.

Forskaren *Seppo Kangaspunta*, som har gjort en doktorsavhandling om medborgar- eller lokaltelevision, anser att medborgarmedia (i allmänhet mörklagd av mainstream media) betjänar gemenskaperna, utgör ett alternativ till mainstream media, utgör en del av medborgarsamhället och är ett svårdefinierat gräsrotsnätverk, som är svårt att kontrollera.¹¹ Medborgarmedian kan dock inordnas på olika sätt. Den utgör undergrupper till den intressebaserade medborgar- eller lokaltelevisionen, är förbunden till en viss målsättning, är en alternativ television, minoritetstelevision, medborgartelevision, motkraftstelevision, målgruppstelevision, icke-kommersiell medborgar- eller lokaltelevision, samt erbjuder special-, tema- och livsstilskanaler. Den alternativa televisionen representerar ett mångsidigt programutbud, som utgör ett alternativ till mainstream media, och minoritetstelevisionen å sin sida samlar de etniska, språkliga eller religiösa minoriteterna. Medborgartelevisionen representerar s.k. öppen television, där olika gemenskaper får producera till exempel kultur- och undervisningsprogram. Kanalen administreras av en egen organisation. Modellen är vanlig i USA och t.ex. i Tyskland (*Öffener Kanal*), och i Sverige (*öppna kanalen*). Motkraftstelevisionen representerar till sitt innehåll antikampanjer. Experimentell verksamhet inleddes i USA redan på 1960-talet och för Englands del talar man oftast om 1980-talets videoverkstadsrörelser. Den icke-kommersiella medborgar- eller lokaltelevisionen torde vara den vanligaste medborgartelevisionen. Special-, tema- och livsstilskanalerna räknas i allmänhet inte som medborgar- eller lokaltelevision, även om de otvivelaktigt är gemenskapsinriktade televisioner.¹²

Europaparlamentets definition av det engelska begreppet community media:¹⁴

a) den är inte vinstinriktad, och den är oavhängig, både vad beträffar nationella och lokala makthavare, och den deltar huvudsakligen i allmännyttig och medborgarsamhällelig verksamhet och betjänar noggrant definierade målsättningar, som alltid har ett samhälleligt ändamål och som främjar dialog mellan olika kulturer;

b) den är ansvarig inför den gemenskap, som den har för avsikt att betjäna, vilket betyder att den måste informera gemenskapen om sin verksamhet och sina beslut samt motivera dem, och den bör bestraffas för eventuella misstag så att verksamheten med säkerhet inriktas till fördel för gemenskapen, och för att förhindra att nätverk som styrs uppifrån uppstår;

c) gemenskapens medlemmar kan fritt delta i skapandet av medians innehåll, och de kan delta i all verksamhet och administration, även om de personer, som ansvarar för det redaktionella innehållet, bör ha en yrkesmässig ställning.

Europaparlamentet anser att medborgarmedia är en icke vinstinriktad, oavhängig medborgarsamhällelig aktör, som betjänar definierade målsättningar med ett samhälleligt ändamål, och som främjar dialog mellan olika kulturer. Dessutom medverkar gräsrotsnivån i administrationen, i fastställandet av stationens innehåll, och i utvecklandet av median, men median bör ha en ansvarig huvudredaktör.¹³

Närradion har i allmänhet förknippats med radikalism och piratism, starkast i västeuropeiska länder på 1970- och 1980-talen. På de brittiska öarna har det varit mycket allmänt att göra sändningar utan koncessioner – Nordsjöns piratradior var berömda redan på 1960-talet – vilket i stor utsträckning berodde på att etniska minoriteter och olika subkulturer ville få sin musik hörd på radio. Radiokoncessioner var tidigare synnerligen svåra att få i BBC-länderna, och den brittiska medborgarmediaföreningen, *Community Media Association, CMA* (tidigare *Community Radio Association, CRA*) som hade sitt högkvarter i Sheffield, utövade i två årtionden skolningsverksamhet och lobbning innan branschen, tack vare community radiokoncessionen, verkligen slog ut i blom i landet i slutet av 2000-talet.¹⁵ Det "revolutionära" har främst inneburit uppror mot mainstream median och koncessionspolitiken, till och med i ett så fredligt land som Österrike.

Finland hör tillsammans med Rumänien, Tjeckien, Slovakien och Grekland till den minoritet inom EU-länderna, som inte beviljar egna, icke-kommersiella medborgarmediekoncessioner, och där medieformen inte är legislativt erkänd. I Danmark, Frankrike, Italien, Tyskland, Holland, Irland och Slovenien beviljas särskilda medborgarmediekoncessioner åt både televisions- och radiokanaler.¹⁷ Även i USA, som anses vara den kommersiella medians främsta land, beviljas icke-kommersiella radio- och televisionskoncessioner. Radioverksamheten inleddes genast efter andra världskriget, och nuförtiden är 2 500 medborgarradiokanaler, och ca 400 öppna eller undervisningstelevisionskanaler verksamma i USA.¹⁸

I många länder bistår staten, för det mesta kulturministeriet, eller en särskild medieunderstödsfond, medborgarmedian med ett särskilt verksamhetsbidrag för icke-kommersiell media, något liknande understödet för åsiktsbildande tidningar i Finland. Till exempel i Frankrike understödde understödsfonden för radioyttring, *Fond de soutien à l'expression radiophonique, FSER* – vars finansiering samlas in via en specialskatt för annonsörer, år 2004 nästan sexhundra lokala, icke-kommersiella radiokanaler med ca 24 miljoner euro.¹⁹ I EU-länderna får medborgarmedian understöd, förutom i Frankrike, även i Danmark, Tyskland, Österrike, Holland, Brittiska öarna, Irland, Slovenien och Ungern.²⁰

Den jämförande undersökning som gjordes av *Price-Davies & Tacchi* år 2001, om medborgarradios legislativa ställning, uppvisar olika sätt att definiera den icke-vinstinriktade etern. I engelskspråkiga länder – Aus-

tralien, Kanada, Irland och Sydafrika – har närradion uttryckligen definierats som icke-kommersiell verksamhet, och koncessionsinnehavaren är allmännyttig. I Frankrike har endast radioverksamheten definierats som icke-kommersiell. Holland utgör ett undantag. Där anses medborgarradion, som man kallar lokalradio, vara en del av den offentliga tjänsten och representera det allmännyttiga. I Irland, Australien och Sydafrika samt i Holland har gemenskapen definierats på något sätt, i allmänhet som en geografisk gemenskap eller en intressegemenskap – i Sydafrika uttryckligen som en gräsrotsgemenskap.

Tabell 4. Medborgarmedians ställning i EU år 2007.¹⁴

Från den ursprungliga tabellen har de länder lämnats bort, för vilka uppgifter inte finns tillgängliga. Situationen i Österrike har förändrats sedan utredningen år 2007 och nuförtiden är medborgarmedian erkänd i lagen och får offentligt stöd. "Community radiokanalerna" på Malta är i själva verket kommersiella lokalradiokanaler. Uppgifterna är för alla länders del inte fullt pålitliga, eftersom det är svårt att identifiera och räkna medborgarmedian i länder, där den fungerar utan koncession. Dessutom har en del av dem som besvarade förfrågan ansett att legalisering av medborgarmedia innebär att den kan få kommersiella koncessioner. Hur median räknas varierar även enligt hur man bedömer status för annan media, som är verksam på samma våglängd eller kanal.

Kategori	Länder
Mycket allmän, legislativt definierad, får offentligt understöd	Tyskland, Frankrike, Nederländerna och Danmark
Mycket allmän, nyligen legislativt skyddad, får offentligt understöd	Stor-Britannien, Irland och Ungern
Mycket allmän, legislativt definierad, får inte offentligt understöd	Sverige, Polen, Italien, Slovenien och Spanien
Rätt allmän, inte legislativt skyddad, får inte offentligt understöd	Österrike, Portugal och Belgien (i Österrike legaliserades medborgarmedian och införlivades i det offentliga understödssystemet år 2009)
Rätt sällsynt, inte legislativt definierad, får inte offentligt understöd	Finland, Estland, Rumänien, Grekland, Tjeckien och Slovakien

Den kanadensiska medborgarradions målsättningar är överraskande fosterländska och betonar gemensamma värden, vilket torde bero på språkstriderna i landet. Man vill inte ytterligare tillspetsa situationen i "det fria ordets" medborgarmedia. Medborgarradiopolitiken är i Kanada uttryckligen språk- eller minoritetspolitik. I Frankrike definieras den icke-kommersiella fria radion så att i den ingår lokal-, gemenskaps-, kultur- och studentradiokanalerna.²²

Enligt *Juppi* kännetecknas medborgarmedian av att den

- utgör medborgarsamhällets röst
- är öppen för medborgarnas/ gemenskapsmedlemmarnas deltagande
- ägs och/eller kontrolleras av gemenskapen
- är oavhängig, icke vinstinriktad och icke-kommersiell
- baserar sig, åtminstone till en del, på frivillig verksamhet, icke-yrkesmässig verksamhet
- utgör gemenskapens inbördes kommunikation
- tar upp marginella teman och synvinklar
- är ofta "pedagogisk" och på något sätt alternativ.²³

Världens närradioförbund, AMARC definierade år 1994 community radion på följande sätt ("Waves for Freedom". Report on the Sixth World Conference of Community Radio Broadcasters. Dakar, Senegal, January 23-39, 1995):²⁴

"Närradiostationen: är en icke-vinstinriktad (non-profit) station, som erbjuder tjänster åt den gemenskap där den befinner sig, eller åt dem som den riktar sina sändningar till. Samtidigt främjar den samfundets deltagande i radioverksamheten. För dessa medborgarradiokanaler används även benämningen avkroks/glesbygdssradio, kooperativ radio, deltagande radio, fri radio, alternativ radio, öppna deltagandets radio (access radio, participatory radio), populärradio, pedagogisk radio. Radiostationerna kan finnas i avlägsna glesbygder eller mitt i storstaden, deras signaler kan täcka en diameter på endast en kilometer, eller de kan täcka hela staten eller nå andra länder med kortvåg."

"Icke-kommersiella grupper eller kooperativ äger några stationer, vars medlemmar själva är lyssnare. Andra administreras av studeranden, universitet, kommuner, kyrkor eller fackföreningar. Dessa stationer finansieras med lyssnarnas stödaogifter, med stöd av internationella utvecklingsorganisationer, med reklam, eller understöd från regeringarna."

Deltagande är ett väsentligt begrepp inom medborgarmedia. Ordet kan uppfattas på många sätt, men inom medborgarkommunikationen betyder det i allmänhet att olika gemenskaper deltar i att göra program. Typiska grupper som har fjärmats från mainstream media är invandrare och arbetslösa, som via den alternativa median får en möjlighet att skapa egen publicitet på sitt eget sätt och på sitt eget språk. I medborgarmedia betyder deltagande i allmänhet även deltagande i medians administrering och eventuellt även ägande av median.

medborgarmedieföreningar. Finska medlemmar är *Suomen yhteisöradioliitto ry* och det finlandssvenska förbundet för lokaltelevision, *Förbundet Finlandssvensk Lokal-TV rf*.

1.1. Latinamerika

Det latinamerikanska medborgarmediefältet har behärskats av den katolska kyrkans radio samt av arbetarnas och ursprungsbefolkningens kamp för att få egen publicitet. Lantgårdsforums idén, som hade utvecklats i Kanada, inspirerade *Fader Salcedo* att redan år 1947 grunda en liten radiokanal i utbildningssyfte, *Radio Sutatenza* i ett landsbygdsområde uppe i bergen. Via radion spred pastorn information om församlingens verksamhet, höll andakter och sände läskunnighetsprogram.³⁰ Radiostationen utvecklades till en rätt avsevärd utbildningsinriktad radio, som hade sändare och studior både i huvudstaden Bogota och på fyra andra orter. Inom radions täckningsområde bodde över 8 miljoner människor. Programmen berörde hälso-, läskunnighets-, räknekunnighets-, ekonomi-, arbets- och andliga ämnen. Det spelades även lokal musik, och ämnena presenterades även i form av drama, huvudsakligen i den radio som betjänade lantarbetarna, campesinos. Programmen behandlade bl.a. hygien och bashälsovård, skrivande och läsande, enkel aritmetik och råd för att förbättra jordbruksproduktionen. Den katolska organisationen, *ACPO, Acción Cultural Popular*, som upprätthöll radiostationen, anordnade icke-professionell utbildning inom vilken campesinoleddarna fungerade som hjälplärare, och där man uppmanade till att använda radion som utbildningsredskap. År 1990 avslutades *Radio Sutatenzas* 43-åriga verksamhet på grund av finansiella och administrativa problem och kanalen såldes till det kommersiella *Caracol Radio* -nätet.³¹

I Bolivia fick den katolska campesino-radion en något annorlunda, inte så utbildningsinriktad form. Lantarbetarnas förening *CIPCA* samarbetade med *Radio San Gabriel*, som grundades av kyrkan år 1955. På 1970-talet började radion sända program på indianspråket aymara. *CIPCA*:s redaktionsteam bestod av fem lantarbetarredaktörer, som med bärbara bandspelare gjorde besök hemma hos lantarbetarna. Några ivriga besökte även studion. Programmen bestod av sång, dikter, radionoveller (såpoperor), nyhetsbrev, råd i lagliga ärenden, teknik, jordbruksmetoder och lokal historia.³² Programutbudet idag ser mycket likadant ut.³³

Medborgarradioverksamheten inleddes i Bolivia redan i början av 1940-talet då gruvarbetarna grundade flera radiostationer i tenngruvsamfundet. Från och med slutet av 1980-talet har det uppstått allt fler medborgarradiostationer, särskilt i landsbygdssamfund i Anderna. Med-

borgarradion har visat sig vara ett viktigt redskap för upprätthållandet av ursprungsbefolkningens kultur och språk. *Radio Wiñay Jatha* nätverket erbjuder indiansamfundens tjänster på AM-frekvensen i kommunen Comacha och i El Altos städer. Nätverket grundades av aymarakvinnornas utvecklingscentrum, *CDIMA*, för att främja ursprungsbefolkningens kvinnornas rättigheter och för att förstärka kulturen och språket. *Radio Wiñay Jatha* utgör en del av ett större socialt och kulturellt projekt för ursprungsbefolkningsskvinnor inom höglandsområdet. *CDIMA*-föreningen förhandlade först år 1992 om särskilda punktprogram att sändas på den katolska kyrkans station, *Radio San Gabriel*. Programmen var 15–30 minuter långa. År 1999 grundades i samarbete med en annan kvinnoorganisation, samt Comachas lokaladministration, en egen radiokanal. *Radio Wiñay Jatha* utgör numera en del av aymarakvinnornas multimediamunikationsstrategi. Radioprogram sänds även på andra kanaler.³⁴

I april 1983 beviljades i Mexiko, med hjälp av en hungerstrejk, koncession för Guerrero universitetets självständiga radio, *Radio Universidad Autónoma de Guerrero*. Radion hade fungerat som piratradio på fri frekvens redan ett par år, men dess verksamhet stördes. Senare samma år anföll polisen och paramilitära styrkor universitetet, förstörde radiostationen och dödade en studerande – samtidigt 60 studeranden "försvann".³⁵ I slutet av 1980-talet kom radioverksamheten småningom åter i gång. Som universitetsradio är programutbudet nuförtiden utbildningsinriktat: kultur, vetenskap och kvinnofrågor samt nyheter.³⁶

I El Salvador verkade på 1980-talet den regeringsfientliga gerillarörelsens, FMLN:s (*Fuerza Armada de El Salvador*) olagliga radiostation *Radio Venceremos*, som fortsatte sin verksamhet även efter inbördeskrigets slut på 1990-talet, men omvandlades till en kommersiell radio då den beviljades FM-radiokoncession. Namnet förkortades till RV. På samma sätt gick det för den tidigare piratradion *Radio Solidarnosc* på 1990-talet i Polen. Då solidaritetsrörelsen kom till makten fick radion en egen kommersiell koncession och bytte namn. Den revolutionära *Venceremos* radion finansierades av den venezueliska redaktören och utgivaren *Carlos Henriquez Consalvi*. Verksamheten inleddes år 1981 och radiostationen befann sig på ett område som hade ockuperats av gerillan, i provinsen Morazan ca 300 kilometer från huvudstaden San Salvador. Radion fungerade konkret under jorden, eftersom området och stationen ofta bombades. Dessutom måste frekvensen ofta bytas, eftersom USA stödde regeringen och man från ett amerikanskt flottfartyg störde sändningarna. Trots detta hittade lyssnarna programmen, som inte enbart bestod av nyheter och gerilla-propaganda, utan även av kultur och musik. Även USA:s ambassad, som stödde El Salvadors militärjunta, började åtminstone i slutet av kriget lita på *Radio Venceremos* uppgifter.³⁷

Asociación de Radios y Programas Participativos de El Salvador, ARPAS -föreningen för deltagandeinriktade radiostationer och program i El Sal-

uppmanade till revolt. Till slut fick nämligen Bolognas kommunistiska borgmästare *Zangheri* nog och skickade poliser för att stänga *Radio Alice* i mars 1977. Eterns representanter beskylldes för att ha uppviglat till revolt.⁸⁰

Radio Alices öde fick andra medborgarradiostationer att överväga ny taktik. *Radio Città Futura* i Rom inbjöd sina lyssnare att ockupera stationen vid en eventuell polisrazzia. De två fria radiostationerna i Milano, *Radio Canale 96* och *Radio Popolare* var mindre anarkistiska och de försökte förbli oavhängiga och förutom yttrandefrihet främja även dialog mellan olika politiska fraktioner. Samtidigt försökte de skola journalister av sina politiskt aktiva lyssnare. *Radio Popolare* har varit känd för alternativa TV-referat, speciellt i Italien har skuggreferat av viktiga fotbollsmatcher varit populära. Kommentarer är ofta satiriska, radikala eller kompletterande.⁸¹

I Italien kan det var livsfarligt att kritisera maffian. Det fick även medborgarradiostationens redaktör *Giuseppe Impastato* vid *Radio Aut* på Sicilien uppleva. Han mördades år 1978. *Impastato*, känd under namnet *Peppino*, föddes i en maffiafamilj men blev i strid med sin far varefter han blev vänsteraktiv och började avslöja maffians hemligheter. *Radio Aut* grundades år 1976 och där berättades om maffians verksamhet i Cini-si och Terrasini, speciellt om maffiabossen *Gaetano Badamenti*, som hade blivit rik på i synnerhet droghandel och som var *Peppinos* fars goda vän. Medians populäraste program var det satiriska *Onda Pazza* (Galna vågen), i vilket man hånade politiker och maffiamedlemmar. *Impastatos* död ansågs länge officiellt vara ett självmord, fastän det fanns annat bevismaterial. Först i början av 2000-talet, efter de undersökningar som gjordes av det italienska parlamentets anti-maffia kommitté, fick både maffiabossen och hans hantlangare långa fängelsestraff för *Peppinos* mord.⁸² Om fallet *Peppino* lanserades år 2000 en film, *I Cento Passi* (hundra steg), som även har visats i Finlands television. Radiostationen upphörde med sin verksamhet år 1978.

Idag är flera medborgarradiostationer verksamma i Italien, av vilka den berömdaste torde vara *Radio Popolare*, som grundades i Milano år 1976. *Popolare* upprätthölls av ett gemensamt kooperativ bestående av de anställda och den frivilliga arbetskraften, men numera är stationen ett socialt aktiebolag, i vilket kooperativet äger 40 % av aktierna. *Radio Popolare* bildade år 1992 ett nätverk, *Popolare Network*, med många andra närradiostationer på andra håll i Italien.⁸³ Förutom *Popolare* i Milano, Rom, Verona och Salento hör numera till nätverket även *Radio Flash Orizzonte* i Torino, *Città del Capo Radio Metropolitana* i Bologna, *Controradio* i Florens, *Radio Wave International* i Arezzo, *Contattoradio* i Carrara, *Radio Città* i Pescara, *Radio Fragola* i Trieste, *Radio Tandem* i Bolzano, *Radio Rocella* i Rocella Jonica, *Radio 106* i Reggio Emilia, *Radiostreet* i Messina och *MEP Radio Organizzazione* i Rieti.⁸⁴ Sedan år 2001 har man kunnat lyssna till *Popolare*

via satellit överallt i Europa samt i Nordafrika och Mellanöstern.⁸⁵ *Radio Popolare* finansierar sin verksamhet med lyssnaravgifter, reklam och stödkonserter. Programmet består huvudsakligen av alternativ musik, lokala gräsrotsnyheter och kultur. Man kan lyssna till radion även på nätet <http://www.radiopopolare.it>.⁸⁶

I Holland definieras medborgarradion eller den icke-kommersiella lokalradioverksamheten som en del av den offentliga tjänstesektorn. Enligt en EU-utredning från år 2007 är 264 medborgarradiokanaler och 123 närtelevisionskanaler verksamma i landet.⁸⁷ Före år 1983 var den offentliga sektorns lokala radiokanaler endast tillfälliga projekt. År 1981 grundade femton föreningar som drev radioprojekt Nederländernas förbund för den offentliga tjänstesektorns lokalradiokanaler, *Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland*, *OLON*. Förbundet har under årens lopp varit en stark lobbyorganisation. Förbundet representerar alla former av medborgarmedia; radio, TV, internet.

Amsterdams medborgartelevisions experimentella De Hoeksteen Live⁸⁸

De Hoeksteen Live / Amsterdams öppna stadstelevision.

Amsterdams öppna television är en medborgartelevision som har varit verksam ända sedan 1970-talet då man producerade deltagande hemvideor, alternativ vuxenunderhållning samt experimentella videor.

Nuförtiden fortsätter *Hoeksteen Live* show den holländska avantgardetraditionen genom att producera kreativa program. I showen använder man sig av aktivt deltagande. I showen får till exempel vem som helst som kommer till studion, och vill delta, använda kameran. I direkt sändning förverkligas direkt deltagande. *Hoeksteen Live* har även främjat Internets och televisionens konvergering genom en virtuell TV-grupp, som filmar och sänder händelser ur "Second Life", webbens virtuella värld. Dessutom främjar man lokala konstnärers experimentella konstvideor.

De Hoeksteen Live: <http://hoeksteen.wordpress.com>

Landets regering har erkänt *OLON* som en officiell representant för den lokala offentliga mediesektorn, vilket innebär att ungefär hälften av förbundets inkomster utgörs av statligt understöd. I Holland betalar hushållen en licensavgift som är lägre för hushåll som enbart har radio. Avgiftens storlek bestäms av riksdagen men den indrivs av radio- och televisionens licensorganisationen, RTLS. Dessutom kan kommunerna lägga på ett extra tillägg på ca en euro på licensräkningen, och den euron används till förmån för medborgarmedian. Ungefär 60 kommuner har

I Storbritannien har cirka 133 radiogrupper fått medborgarradiokoncession, och cirka 500 har fått en begränsad koncession (några månader per år). I den reform som gjordes år 2006, har kommunikationsmyndigheten Ofcom definierat den "sociala nyttan"; allmännyttan som koncessionskriterium. Licenserna utvärderas på nytt vart femte år.⁹⁶

I Brittanniens medborgarmedieförenings, *Community Media Association, CMA:s*, Canstream projekt skapade man för medborgarmedieaktörer en lätt bas för direkta nätsändningar och podcast. Den var i början gratis för medlemmarna och fick offentligt understöd, men numera fungerar den med egen inkomstfinansiering; användar- och bredbandsavgifter. År 2006 beslöt CMA att, på grund av RSS- och podcast tillväxten, grunda *Loudblog*-basen, ett innehållsmanagementsystem med en öppen källkod för podcastmedia. Det möjliggjorde en dynamisk fördelning av sändningarna, medräknat arkivering och webbsändning av direkta sändningar. Projektets namn ändrades år 2007 till *Canstream* och det blev då avgiftsbelagt. Inom två år finansierade nättjänstbasen sig själv, och den används av cirka 150 medborgarmediegrupper. Till tilläggstjänsterna hör webhosting, utvecklande av webbsidor och on-line medieunderstöd för olika evenemang. *Canmedia* möjliggör bildandet av nätverk för nätsändningar samt ett nytt medborgarmediesamfund.⁹⁷

Londons seniorradio, Angel Radio⁹⁸

Den brittiska *Angel Radions* (sv. änglarnas radio) program produceras av seniorer för seniorer. Londons äldre vill ha en aktivare roll i gemenskapen. Medborgarradiostationen producerar speciellt program som behandlar ärenden som gäller åldringar. Samtidigt fungerar den som ett socialt nätverk och strävar till att erbjuda möjligheter för seniorerna. Radion fungerar även som informationscentrum.

Angel Radio vill åstadkomma diskussion om ärenden som berör äldre. Community radion har till exempel för skolor producerat CD:n som behandlar hur seniorer missbrukas fysiskt och psykiskt.

Webbsidan: <http://angelradio.co.uk>

I de tyskspråkiga länderna verkar rätt många, idag huvudsakligen legaliserade, medborgarmedie. I Österrike kämpade man hårt för att bryta radiomonopolet. Ännu under 1990-talet fungerade till exempel *Radio Orange*, *Freies Radio Wien*, som piratradio i huvudstaden. Vid radion har den finska medieutbildaren *Anu Pöyskö*, som länge bott i Österrike, varit aktiv. I Österrike tycks det även annars finnas en klockarkärlek till Fin-

land, ty den fria radion i Graz heter *Radio Helsinki*. Medborgarmedian som en egen tredje sektorns media legaliserades, och fick ett medborgarmedieunderstödssystem, i Österrike år 2009. I landet fungerar idag 16 närradiostationer⁹⁹ och två närtelevisionskanaler, som delar på det årliga offentliga understödet på 1 miljon euro.¹⁰⁰ Aktiva vid Wiens fria radio Orange har fungerat som de centrala lobbarna. Huvudstadens medborgarradio har även jobbat aktivt för medborgarmedians digitalisering. Radions *StreamOnTheFly*-projekt skapade för medborgarradio en digital programarkivteknik, som förutom i Österrike även används i Ungern och Belgien.¹⁰¹ Den fungerar som nätbas lite på samma sätt som Brittanniens Canstream.¹⁰²

I Tyskland har de fria radiostationerna fungerat fritt och utan koncession, och det har inte märkbart intresserat varken myndigheterna eller upphovsrättsorganisationerna. Till exempel *Radio Dreyckland* i Freiburg har aldrig betalat upphovsrättsavgifter för musik, eftersom Tysklands upphovsrättsorganisation inte har intresserat sig för vad den lilla närradion spelar.¹⁰³ I Tyskland har det jämsides med den fria medborgarmedian utvecklats ett radio- och televisionssystem för fria kanaler, *Offener Kanal*, som har höjt antalet icke-kommersiella radio- och televisionskanaler i Tyskland. I EU-utredningen år 2007 uppskattades att 75 icke-kommersiella radiostationer och 60 närtelevisionskanaler är verksamma i Tyskland.¹⁰⁴

I Tyskland är medborgarmedians ställning olika i olika delstater (ty. *Länder*). I landet är sammanlagt över 300 medborgarmedieprojekt verksamma, både radio- och televisionprojekt. Det största antalet icke-kommersiella medborgarmedier, cirka 150, fungerar i delstaten *Nordrhein-Westfalen* i nordväst, där bland annat städerna Köln, Düsseldorf och Bonn befinner sig. De flesta av dem är emellertid mera medieproduktionsprojekt än egentliga radiokanaler, eftersom just inga koncessioner har beviljats. Medborgarmedieaktörer kan få offentligt understöd av delstaternas kommunikationsmyndigheter (ty. *Landesmedieanstalt*) som beviljar koncession, ifall delstatens parlament har godkänt lagen. I så fall styrs en del av den offentliga tjänstens medieavgift (cirka 1,9 %) till medborgarmedian, om den uppfyller kriterierna för offentlig tjänst.¹⁰⁵

I Tyskland finansieras medborgarmedie traditionellt med frivilliga stödavgifter eller prenumerationsavgifter, prenumerationsavgifter för programblad, donationer, projektfinansiering samt stödkonserter och andra understödsevenemang. Den aktiva *Radio Corax* i Halle inledde sin verksamhet år 1999. Den sänder program på 11 språk, från kurdiska till ryska. Programutbudet är mångsidigt; barnprogram, olika musikprogram (hip hop, jazz, country), människorättsfrågor (*Amnesty*), sexuella minoriteters queer-program, globaliserings- och miljöprogram (*Radio Attack*), hörspel, lokal kultur, skolradio, kvinnoprogram, osv.¹⁰⁸ *Radio Corax* får på traditionellt sätt sina inkomster från stödavgifter och understöd,

Danmarks allmänna medborgarmedia driver folkets sak ¹²⁶

Medborgarmedian (engl. *community media*) är i Finland rätt okänd men har blomstrat i Danmark i mer än 40 år. För tillfället är 198 icke-kommersiella lokalradiostationer och 153 icke-kommersiella lokaltelevisionsskanaler verksamma. I Finland sänder 6 medborgarradiostationer och 24 lokaltelevisionsskanaler som kan klassificeras som medborgartelevision sina program huvudsakligen i det svenskspråkiga Österbotten. I motsats till i Finland, anser man i Danmark att alla de radio- och televisionsskanaler som har beviljats koncession är aktörer, även om flera aktörer delar på en lokal frekvens, lite på samma sätt som de tre koncessionsinnehavarna för *Helsingfors närradio*, som fungerar på frekvensen 100,3 MHz. 198 medborgarradiostationer fungerar på femtio olika frekvenser eller kanaler, som är reserverade för icke-kommersiell verksamhet.

De danska politikernas avsikt har varit att främja demokratin, speciellt på det lokala planet, och därför skapades på 1970- och 1980-talen ett nätverk av icke-kommersiella lokalradio- och televisionsskanaler. Enligt biträdande professor *Per Jauert*, som har undersökt media och demokrati vid Århus universitet, fanns det egentligen inget tryck från gräsrotsnivån för att grunda medborgarmedia. Medborgarmedia är många olika grupper kommunikationsmedel, och den har fortfarande brett politiskt stöd i Danmark. Traditionellt har den icke-kommersiella närmedian betjänat invandrare, (sub)kulturgrupper, sexuella minoriteter, handikappade, seniorer, kvinnor, ungdomar samt fackförenings- och miljörelsen. *Dorte Andersen*, representant för *Christiania-TV* i Köpenhamn, säger att de ville skapa egen publicitet för fristadens småföretagar- och kulturverksamhet eftersom Christiania i mainstream media omnämns endast som en oroshärd.

Enligt den nordiska modellen stöder man medborgaraktiviteter med offentliga medel. Danmarks kulturministerium finansierar icke-kommersiella lokalradio- och televisionsskanaler årligen med cirka 50 miljoner danska kronor, dvs. 7 miljoner euro. Även kommunerna understöder medborgarmedia. Till exempel i Århus med 240 000 invånare, finns ett Mediehus där kommunens egna två radiostationer och en televisionsskanal, samt de av huvudredaktör *Rui Monteiro* ledda *Invandrer TV*, *BUT-TV* för ungdomar och barn, samt den mångkulturella och flerspråkiga *Radio Bazaar* är verksamma. Enligt Monteiro utgör villkoret för det finansiella stödet endast att man erbjuder offentlig media delaktighetstjänst (*Public Access Service*) som motvikt till den offentliga tjänsten (*Public Service*). *Public Access Service* innebär att olika grupper och människor kan komma till radion och televisionen och göra egna program. Som nästa projekt kommer huvudredaktören att lansera BUT-televisionens rap-nyheter.

Enligt biträdande professor *Per Jauert* har det offentliga understödet höjt nivån på programmen då man inom radion och televisionen har möjlighet att

skola volontärer. " Medborgarmedian är betydelsefull för demokratin och för medias mångsidighet, men det finns även många små radiostationer som endast programproducenterna själva lyssnar till", konstaterar *Jauert*. Då jag frågar vad det kan bero på att medborgarmedian har varit en stor framgång i Danmark, men inte i Finland, nämner *Jauert* den annorlunda kultur som har härskat i Finland och tillägger att man i Finland har valt en mycket kommersiell inriktning. *Rui Monteiro*, portugisisk huvudredaktör som bor i Danmark, och som är medlem i Europas medborgarmedieforum, *Community Media Forum Europe*, är betydligt mera rak på sak: "Se på ert förflutna, det har inte varit särskilt demokratiskt."

understödet för både verksamhetsutgifter och programproduktion ger medborgarmedian en viss ekonomisk trygghet och uppmuntrar samtidigt till att göra bra program.

Den danska modellen kan överföras till alla länder där man uppbär televisions- och media avgifter, eller skatt på offentlig tjänst. Enligt medborgarmedieexperten *Steve Buckley*, är det rätt svårt att införa ett dylikt system, som även gynnar medborgarmedia, ifall det inte finns ett avgiftssystem för koncessionsbeviljandet. I Danmark har understödspolitikerna förverkligats utan att riskera den offentliga tjänstens finansiering. ¹²⁷

I Sverige inledde man verksamheten på ett för landet typiskt sätt. Först skapade man närradioföreningar, och för televisionen organisationer för öppen stadstelevision; öppna kanalen, och sedan ansökte olika föreningar om sändningskoncessioner för att få ut sina program i etern. Kanalerna styrs av sändningsorganisationer. Närradioverksamheten inleddes år 1981 i Sverige. ¹²⁸ År 2004 producerade 1 180 aktörer radioprogram, som sändes från frekvenser som administrerades av lokala närradioföreningar. Närradiostationernas programproducenter är föreningar, minoriteter, studeranden, utbildningsorganisationer och politiska grupperingar. ¹²⁹ Det finns cirka 150 egentliga radiokanaler. För varje kommun (sammanlagt 290) har man reserverat en FM-frekvens och i större städer flera, såsom sex i Stockholm och fyra i Göteborg. ¹³⁰

De mångsidigaste föreningsradiostationerna finns i de stora och medelstora städerna. Till exempel i *Göteborgs Närradioförening*, *GNF*, sänder 100 föreningar program, i *Radio Norrköping* sänder 24 föreningar, och sydvästra Stockholms närradioförenings frekvens används av 30 aktörer. ¹³¹ *Göteborgs närradio* sänder även program producerat av sverigefinnar. ¹³² Även politiska partier är entusiastiska över närradion. Till exempel driver moderaterna, som motsvarar Finlands samlingsparti, *Radio Moderat* som man kan lyssna till i Örebro. Socialdemokraterna driver *Radio A* i Skåne (Helsingborg, Malmö, Trelleborg och Ängelholm) och *Radio S* i Falköping och Linköping. De största partierna var i början av 2000-talet dock aktivast i små kommuner. ¹³³

tiden betalade kulturnämnden i Torneå ett litet arvode åt medborgarmedieredaktörerna. Det första programmet sändes från fullmäktigmötet i Torneå.

De grundande medlemmarna för lokalradioföreningen i Torneå år 1988 var Centerpartiets kommunförening i Torneå, Finland-Sovjetsällskapets avdelning i Torneå-området och Arbetarnas Bildningsförbunds studieförening i Torneå. Nuförtiden utgörs medlemmarna av ett tjugotal lokala föreningar, politiska partiers lokalföreningar samt kulturföreningar. Pro fick i början understöd av Torneå stad för inköp av studioutrustning, 150 000 mark år 1990. I gengäld erbjöd föreningen staden 100 timmar avgiftsfri programtid om året för stadens informationsverksamhet. Stadsfullmäktige godkände anslaget fördelat på fyra år, under vilka utrustningen införskaffades med leasingavtal. Studion byggdes i utrymmen som fanns i huset för elavdelningen vid Länsi-Pohjas yrkesläroanstalt. Istället för hyra fick läroanstalten använda 50 timmar programtid per år i utbildningssyfte.²⁶¹

Radio Pro har sammanfört olika gemenskapsgrupper och den sysselsätter cirka 10 volontärer årligen. Inkomster anskaffas genom att hyra ut sändningstid. Programmet i närradion i norra Finland skiljer sig från programutbudet i söder närmast genom att det inte görs sändningar på främmande språk eftersom det finns så få invandrare inom radions täckningsområde. Däremot sänder radion svenskspråkigt program. Man kan lyssna till radio Pro även på nätet: <http://radioaktiivinen.lappia.fi:8000/play.mp3.m3u>.

3.2.3. Radio Robin Hood

Radio Robin Hood i Åbo inledde sina sändningar på valborg 1990 då Åbo domkyrkas klockor slog tolv slag och *Hannu Taanila* höll valborgstal på Gamla Stortorget. Bakom radion står fackföreningar och bildningsförbund, som grundade närradioföreningen i Åbo efter att de fått en gemensam radiokoncession. Till de största medlemsföreningarna hör Åbo Metallarbetarförbunds fackavdelning 49, Åbo Byggnadsarbetarförbund, Arbetarnas Bildningsförbund, Folkets Bildningsförbund i Åbo, samt Livsmedelsarbetarförbundets fackavdelning i Åbo.²⁶²

Radion hade under 1990-talet en mycket mångsidig verksamhet: EU-projekt, verkstad för unga, fackföreningsprogram, religiösa program, politisk satir, invandrarprogram, fullmäktigeprogram, program för arbetslösa och subkulturprogram. På programutbudet fanns allt från yogaflygklubbar till elektronisk musik och en judisk talk show på engelska. *Eurosporttiwartti* (eurosportkvarten) innehöll pressöversikt, politisk

satir och sportresultat. Under långkonjunkturens värsta tid rumsterade på frekvensen *Vihainen mies viikon viisauksineen* (den ilska mannen med veckans visdomar), som utredde det modiga ugrifolkets flugsvampsext-raktäventyr för folket. Under årens lopp har programkartan förändrats något eftersom de religiösa föreningarna i slutet av 1990-talet till största delen övergick till *Radio Dei* och eftersom fackföreningarnas iver till en del har ebbat ut.²⁶³

Robin Hood sänder program 24 timmar om dygnet, varav det redigerade programmet utgör cirka 15 timmar per dag. Musiken som spelas på natten är alternativ musik som inte är belagd med kommersiella upphovsrättsavgifter. På 1990-talet härrörde nattsändningen, som innehöll musik och programpuffar, från en non-stop kassett. Nuförtiden är sändningssystemet datoriserat. Tidigare bestod musiken enbart av *Seppo Hurmes* (alias *Fleshbrain*), radions teknikers, kompositioner. Numera spelas även annan musik som är avgiftsfri för icke-kommersiella aktörer, musik från hela världen som lyder under licensen Creative Commons.²⁶⁴

På *Robin Hoods* programkarta är numera måndagen reserverad för program på främmande språk och de sänds på engelska, spanska, farsi, pashto, ryska, somali, kurdiska och franska. På frekvensen sänds även den engelskspråkiga medborgarmedievärldens hitprogram *Democracy Now!* Dessutom sänder radion, åtminstone på engelska, program som produceras av FN.²⁶⁵

Alternativa nyheter har redan sänts i flera år, såsom utvecklingslandsnyhetsbyråns, *IPS:s* nyheter samt människorättsnyheter som produceras av Amnestys grupp 3 i Åbo. Det sänds även utvecklingslandsprogram som bl.a. behandlar kvinnornas situation i Nicaragua och Nigeria samt program om Uganda. Till radions favoritsändningar hör även tips om vad som händer i staden, något som numera mycket sällan sänds i den kommersiella radion. I programmet *Veteraanit ajan tasalla /Metalli 49:n rautainen ruokatunti* (veteranerna up to date / Metall 49:s järnhårda matpaus) funderar fackavdelningens pensionärer över världens gång. I programmet deltar bl.a. statsrådet *Ensio Laine*, långvarig riksdagsledamot för Demokratiska Förbundet för Finlands Folk (DFFF). Utöver den nattliga alternativmusiken spelas det i radion även jazz, etno, metall, folkmusik, arbetarmusik samt danspaviljongschlager. Till radions specialiteter har redan i tio års tid hört både lergökar och finsk gräsrotsniväschlager, och de som har producerat musiken presenterar programmen. *Urheiluhood* (sporthood) redogör för den lokala sporten.²⁶⁶ Det gjordes många direktsändningar under 1990-talet, men de har, med undantag av de religiösa programmen, inte varit särskilt populära, i motsats till i *Helsingin lähiradio* (Helsingfors närradio) där lyssnarpotentialen är trefaldig. Radion har satsat på ett eget sändningssystem och på att utveckla nätsidorna.²⁶⁷

Vid *Radio Robin Hood* jobbar 1–3 personer som hel- eller deltidsanställda samt cirka 50 volontärer. Inkomsterna kommer från hyror för studio-

och sändningstider samt olika bidrag och projektunderstöd. I radion har det i någon mån förekommit reklam, huvudsakligen social reklam, och marknadsföring av kulturevenemang, men den utgör endast en marginell del av inkomsterna. Konstnären *Harro Koskinen*, känd för sitt verk *Sikamessias* (svinmessias), designade år 1990 gratis *Radio Robin Hood*s logo och han ersattes tio år senare genom att få gratis valreklamtid. En liten men från början konstant inkomstkälla utgör avgiften för jul- och valborgshälsningar som till karaktären motsvarar en frivillig lyssnaravgift. Hälsningarnas karaktär är även personlig eftersom varje privatperson, och varje representant för något samfund eller någon gemenskap, själv kan framföra sitt röstbudskap. Hälsningarna sänds många gånger vid jul- och valborgstiden. Åbo stad har även beviljat små projektbidrag och hyresbidrag åt närradioföreningen.²⁶⁸

Robin Hood är kanske Finlands mest internationella medborgarmedia. Via världens medborgarradio förbunds, AMARC:s, nätverk har *Robin Hood* haft europeiska projekt bl.a. via Europeiska socialfonden, EU:s jämställdhetsprogram samt EU:s Leonardo, Sokrates och Grundtvig utbildningsprogram. De centralaste internationella samarbetsparterna har varit den pedagogiska högskolan i Freiburg, *Radio Dreyeckland* i Freiburg, *Radio Orange* i Wien, medborgarmedieförbundet *CMA (Community Media Association)* i England, Hollands lokalmedieförbund *OLON*, Danmarks lokalradio- och televisionsförbund *SLRTV* samt *AMARC-Europe*. I medborgarmedian, som runt om i världen är mansdominerad, utgör *Robin Hood*s långvariga administrationschef *Riitta Haapakoski* ett undantag. Hon har även suttit i *AMARC-Europes* styrelse.²⁶⁹ Föreningen anordnade år 2008 i samarbete med Sveriges närradioförbund, Norges lokalradioförbund, och Danmarks lokalradio- och televisionsförbund, en nordisk närradiokonferens i Åbo. Konferensen understöddes av Nordisk kulturfond och Åbo stad.²⁷⁰

Radion befann sig tidigare i Åbo Kulturcentrum i Åbos historiska centrum, men nuförtiden finns den i kultur- och småföretagarcentrumet *Manilla* invid *Aura* ås mynning. Som medborgareterns huvudredaktör har under de senaste tio åren fungerat *Metall 49*:s fackförningsaktiva, numera riksdagsledamoten *Jyrki Yrttiaho*, som i över 10 år redigerade programmet *Metallin Rautainen Ay-tunti* (Metalls järnfackföreningstimme). Nyheterna från *Metalls* största, mycket legendariska och gamla fackföreningsavdelning intresserade även Finska *Notisbyråns* Åbo redaktör, som kunde ringa efter programmet för att noggrannare bekanta sig med fackföreningsärendena. *Robin Hood*s program har även intresserat forskarna i religionsvetenskap vid Åbo Akademi, som under 1990-talet utvärderade de religiösa programmets budskap.

Man kan lyssna till *Robin Hood* på nätet eller direkt (endast talprogram på grund av upphovsrättsavgifterna) samt via ljudarkivet. På nätsidorna finns även videor om verksamheten vid den ugandiska radiostationen

MAMA FM, som är Åbo närradioförbunds utvecklingspartnersamarbetsobjekt. *Radio Robin Hood* hade i slutet av år 1990 cirka 40 000 lyssnare per vecka.²⁷¹

3.2.4. Radio Moreeni

Studentradion *Moreeni* i Tammerfors avviker kanske mest från den finska medborgarmedieradion eftersom personalen består av professionella, och eftersom man där utbildar redaktörer. Dessutom utgörs inkomsterna huvudsakligen av offentlig, mer eller mindre permanent finansiering som en del av kommunikations-, medie- och teaterenheter vid Tammerfors universitet. Universitets-, student- eller campusradiostationerna bildar sin egen genre i medborgarradios brokiga skara. Utbildningsradion inledde sin verksamhet år 1989 under namnet *Ylioppilasradio* (studentradion).²⁷² Studentkåren vid Tammerfors universitet var med i den kommersiella lokalradion, *Radio 957* under den första tiden, vilket visar att radioivern har varit stor vid läroinrättningen.

Moreeni är uttryckligen universitetsstuderandenas övningsplats, men den har även öppnat dörrarna för den lokala gemenskapen. Bl.a. mentalvårdsföreningarna *Muotialan asuin- ja toimintakeskus ry* (*Muotiala boende- och aktivitetscentrum*) och *Sopimusvuori ry* (*mental- och demensvård*) redigerar diskussionsprogrammet *Mielentalo* (det mentala huset), *Vastavirta ry* (motström) redigerar ett specialprogram för punkrock, *Rahvaanmusiikin kerho ry* (allmogemusikkklubben) redigerar ett folkmusikprogram, och Tammerfors ev.luth. församling sänder ett eget aktualitetsprogram.²⁷³ I studentradion har den klassiska musiken en stor andel och spelas även nattetid. Man kan på stationen även lyssna till *Helsingfors närradios Klassinen Ilta* (klassisk kväll). Radions sändningar består mångsidigt av nyhets-, aktualitets- och musikprogram. Eterproduktionernas intressanta namn - *Jalostamo* (raffinaderiet), *Aivoriilhi* (tankesmedjan), *Totuusradio* (sanningsradion), *Äänenmurros* (målbrottet) och *Radiolammas* (radiolammet) - torde bero på de rätt unga aktörerna. Ämnen som behandlas är bl.a. miljö, politik, konst, litteratur, film och vetenskap. Förutom klassisk musik kan man i radion även lyssna till jazz, house, folkmusik, musik från olika delar av världen, hiphop och reggae.²⁷⁴

Programmen för studeranden varierar från en termin till en annan. Sändningar på främmande språk görs på engelska, tyska och ryska. Programmen produceras huvudsakligen av studeranden, även av internationella utbytesstuderanden. Redaktören *David Mawby*, som läser Rundradions engelskspråkiga nyheter, har ett engelskspråkigt musikprogram i radio *Moreeni*. *Bioneer* är ett amerikanskt miljöprogram och *Euranet Debate* är ett diskussionsprogram som produceras av en europeisk ra-

3.3.2. Bygde TV Munsala

Bygde TV Munsala i Österbotten har uppenbarligen upphört med sin verksamhet. Efter år 2004 har den inte sänt några program.³⁰⁹

3.3.3. TV Borgå

TV Borgå var en kabel-TV, som producerade och sände program i Borgå under åren 2000–2003, och som huvudsakligen utgjorde en praktikanterplats för mediestuderanden vid huvudstadsregionens yrkeshögskola *Arcada*.³¹⁰ Läroanstalten hade inlett medieutbildningen år 1998 och för att fördjupa den ville man erbjuda utbildning i tyngre TV-produktion i en multikamerastudio. Undervisningsutrymmena befann sig då i Hagalund i Esbo, men läroanstalten fick en studio i Borgå till sitt förfogande. TV Borgå var ett gemensamt projekt för *Arcada*, *Social- och kommunalhögskolan*, *Borgå medborgarinstitut*, samt *Borgå Hantverks- och Konstindustriskola*. Den utbildande närtelevisionen grundades med understöd från Europeiska socialfonden.³¹¹

Det nya svenskspråkiga televisionsprogrammet sändes cirka en timme i veckan, plus repris. År 2001 började TV Borgå sända sitt program på nätet.³¹² Kanalens programutbud bestod av diskussioner, och magasin- och musikprogram som gjordes som multikameraproduktion. Programutbudet eftersträvade även lokala inslag.³¹³ Studerandenas höstsåsong avslutades traditionellt med ett Lucia-festprogram.³¹⁴

Då Europeiska socialfondens finansiering upphörde måste man överväga TV-produktionen på nytt. *Arcada* höll på att flytta till Arabiastranden i Helsingfors, analogiska TV-sändningar ansågs vara gammalmodiga, och avståndet till Borgå var för långt, vilket ledde till att *Arcada* såg sig om efter nya kumpaner i Helsingfors. Kumpanerna fann man slutligen i Konstindustriella högskolan och projektet *DINA-TV* inleddes. Detta utvecklades senare, i takt med att nya kumpaner uppenbarade sig, till *Stadi-TV*³¹⁵ (se 3.3.26.).

3.3.4. Ekenäs TV

Raseborgs *Ekenäs TV* inledde sin verksamhet år 1983. Nuförtiden produceras programmen med digitala DV-kameror och editeras på dator.

Sändningar görs ungefär en timme en gång i veckan. Kanalen sköts av cirka tio volontärer. Närtelevisionen samarbetar med *Karis TV* (*Karis* är numera en del av Raseborg). Kanalen finansieras genom försäljning av videor och med understöd från Raseborgs kommun och i gengäld görs direktsändningar från stadsfullmäktigemötena. Dessutom införskaffar *Ekenäs TV:s* understödsförening en del inkomster.³¹⁶

Närtelevisionen kan ses digitalt i Ekenäs, Hangös och *Karis* kabelnät och i den fiberoptiska bredbandskabeltelevisionen, samt i *Karis* även som IPTV. Raseborgs stadsfullmäktigemöten, som filmas av volontärer, sänds även direkt på stadens nätsidor.³¹⁷

Programutbudet består, förutom av politikerpalaver, av gymnasieelevernas gammeldagsfest, kultur, golfevenemang, naturprogram, Lucia-firande, lokala musikuppträdanden, gudstjänster, reseskildringar från Asien samt lokala föreningars jubileumsårsprogram.³¹⁸

3.3.5. Jakobstad TV Pietasaari , JTVP

Den tvåspråkiga *Jakobstad TV Pietarsaari*, *JTVP* i mellersta Österbotten inledde sin verksamhet som en förening år 1989.³¹⁹ I dess kabelnät finns 15 000 hushåll i Jakobstad, Pedersöre och Larsmo samt enligt överenskommelse även i Nykarleby och Karleby.³²⁰ Filmandet sker med digitalkameror och editeringen sker på dator, men det finns även en analog VHS-möjlighet. Sändningarna görs en gång i veckan sammanlagt cirka två timmar. Under sommaren håller man paus. Alla program görs av 6-10 volontärer. Lokaltelevisionen samarbetar med *Pedersöre TV* och *Larsmo När-TV*.³²¹

Finansiering införskaffas med hjälp av en texttram som löper utanför den egentliga sändningstiden och för vilken man säljer utrymme för meddelanden och reklam. Det finns även en möjlighet att betala en frivillig tittaravgift och till en del får kanalen offentligt understöd från kommunen.³²² Lite inkomster torde kanalen även få genom att filma privatpersoners familjefester och genom att omvandla analoga VHS-kassetter till DVD-form.³²³

Sändningarna sker på tisdag och på söndag kvällar. Sändningarna från stadsfullmäktigemötena sker på måndagar ungefär varannan månad. Tisdagens program består av lokala meddelanden, nyheter och evenemang. Söndagen ägnas åt andliga program. Information om programmen finns i de lokala och regionala tidningarna samt på *JTVP:s* nätsidor och på TV:ns textslina.³²⁴

3.3.13. Nykarleby Lokal-TV

Nykarleby Lokal-TV, NY-TV (egentligen ett kabelandelslag) inledde sin verksamhet redan 1972, men sändningarna under de första tio åren var sporadiska. År 1982 grundades den egentliga lokaltelevisionen och den är Finlands första medborgartelevison. Sändningar görs varannan vecka på torsdag med repris på söndag. Sändningstiden är 80–100 minuter per gång. I augusti görs inga sändningar. Programutbudet består av aktualitetsprogram (33 %), kultur (15 %), sport (7 %) och reklam (2–8 %). Direktsändningarna uppgår till 16 % av sändningstiden och kanalen är nästan helt svenskspråkig (99 %). I TV:n finns en textslinga för vilken man säljer reklamutrymme (7–10 % av innehållet). Dessutom innehåller den olika föreningars och gemenskapers meddelanden. Endast kommersiell reklam kostar och år 1994 uppgick priset till 122 mark per sida.³⁵⁷

NY-TV:s kabel har 1 300 kunder och dessutom kan kanalen ses i Munsala, Jakobstad, Pedersöre och Larsmo. Det sammanlagda antalet potentiella tittare uppgår till cirka 30 000. Enligt en representant för lokaltelevisionen uppskattar man att 50–70 % av mediekonsumenterna i Nykarleby, och cirka 20 % av andra orters eventuella tittare (5 000 – 6 000), ser på Nykarlebys lokaltelevision.²⁵⁸

Programmen produceras av 8–10 volontärer. Föreningen har under årens lopp även haft en mer eller mindre tillfälligt anställd deltids verksamhetsledare.³⁵⁹ Eftersom lokaltelevisionen hör till samma andelslag som äger kabeln, dirigeras en del av årsavgifterna för kabeln till NY-TV. Dessutom finansieras verksamheten med reklaminkomster och frivilliga tittaravgifter. Staden understöder televisionen indirekt genom ställa studioutrymmet gratis till förfogande. I övrigt har Nykarlebys stadsstyrelse understött kabeltelevisionen en gång under tjugotre år.³⁶⁰ Televisionen har samarbetat med *Ye FST5* (Svenska YLE) då svenskspråkiga YLE i slutet av 2000-talet producerade program om lokaltelevisionens kanaler och även sände program som hade producerats av kanalen.³⁶¹

Finlands första medborgartelevisonssändning 17.12.1972 ³⁶²

”Antennandelslagets första egna tv-program sändes söndagen den 17 december 1972 kl. 15.00 -16.00 över andelslagets kabelnät. Programmet bestod av en kort adventsandakt av pastor S.Gustafsson, Luciafesten i Nykarleby idrottsgård samt information om staden Nykarlebys budget för år 1973 av stadsdir. Börje Nygård. För filminspelningen svarade antennandelslagets viceordf. Anders Nordström vid kameran och L-O Westerlund o. C. Ulfstedt från Jakobstad som tekniska medhjälpare. Som speaker fungerade Allan Blom.”

I Finlands första när- eller lokaltelevisionssändning 17.12.1972 kl. 15–16 visades en adventsgudstjänst, en Lucia-fest på en idrottsgård och man behandlade Nykarlebys budget för år 1973.

Det nuvarande programutbudet består av lokalkultur, - nyheter, och även mera politiska ämnen såsom kommunalvalsteman.³⁶³

3.3.14. Närpes När-TV

Närpes När-TV inledde sin verksamhet i mars 1982. Televisionskanalen har 55 000 potentiella tittare. I Närpes finns det 3 800 kabelhushåll och i andra nät i Kristinestad, Kaskö, Malax och Korsholm cirka 20 000 anslutningar. Enligt uppskattningar har sändningarna cirka 8 000 tittare, cirka 4 000 i Närpes, 2 000 i Kaskö och 2 000 på andra orter. Sändningar görs två gånger i veckan cirka två timmar per gång. Programmen är till hundra procent svenskspråkiga. Sommarpaus har inte hållits sedan år 1993.³⁶⁴ År 2012 jobbade vid stationen tretton volontärer.³⁶⁵ Närtelevisionen samarbetar med *Svenska Österbottens folkakademi, Söff*, och även till en del med skolorna i Närpes.³⁶⁶

Huvuddelen av inkomsterna får man genom frivilliga tittaravgifter (70 %). Andra inkomstkällor är stadens understöd (20 %), företagens annonsering och nyårshälsningar (10 %).³⁶⁷ Den frivilliga tittaravgiften uppgick år 1994 till 140 mark per år och den betalades av 55 % av Närpes kabelhushåll. Kommunen beviljade samma år ett verksamhetsunderstöd på 30 000 mark. År 1994 inbringade nyårshälsningarna från privatpersoner, företag, föreningar och församlingar (å 130 mark) 27 000 mark. Staden ställer gratis *När-TV:ns* studio till förfogande.³⁶⁸

Televisionens programutbud består av aktualitetsprogram (49 %), kultur (20 %), sport (25 %) och religiösa program (8 %). Det förekommer ingen reklam. I textramen löper föreningarnas, stadens och andra icke-kommersiella aktörers meddelanden. Cirka 10 % av sändningarna är direkta.³⁶⁹ Stationen har en lokal webbtvtelevision.³⁷⁰

Sommaren 2012 omfattade programutbudet bl.a. lokala nyheter, såsom kommunfullmäktiges aktuella ärenden och sammandrag av kommunfullmäktigemötena, lokala sportnyheter bl.a. fotboll och ungdomsfräidrottstävlingar, frisbee-golf, diskussioner om eurokrisen, rapporter från lokala kultur-, musik och andra evenemang, bl.a. från tomatkarnevalen.³⁷¹ Närtelevisionen har en heltids- och en deltidsanställd samt cirka fem volontärer.³⁷² Föreningen har en verksamhetsledare.³⁷³

Numera har man både analoga och digitala sändningar i Närpes kabelnät och dessutom antensändningar via *Anvias SveaTV*-service.

ningar år 1982, men verksamheten blev regelbundnare först år 1993. Kanalen har 5–10 volontärer. Program produceras cirka 1,5 timmar i veckan, september–maj. Dessutom sänds repriser. Från medlet av maj till medlet av september har kanalen sommarstängt. Kanalen samarbetar med *Malax TV*, *Sundom TV*, *Solf TV* samt med skolor, församlingar och sport- och ungdomsföreningar. Verksamheten finansieras med frivilliga tittaravgifter, reklam i textramen, jul- och nyårshälsningar samt genom försäljning av redan producerade program.³⁸⁹ Det finns 620 kabelhushåll och cirka 1 500 tittare.³⁹⁰

År 2012 var reklampriset för textslingan 20 euro per vecka. Icke-kommersiella gemenskapers meddelanden publiceras gratis. Textramen kan man även se på televisionens nätsida. Programutbudet omfattar bl.a. lokal kultur och lokala händelser, naturprogram och "road movie" reportage. På nätet kan man även se televisionens programtrailers som gömda Youtube-videosnuttar. Att se dem förutsätter noggranna linkar som finns på hemsidan: <http://www.petalaxtv.fi/kommande>.

3.3.19. Solf Lokal-TV

Byn Solf i Korsholm kommun är en aktiv ort där *Solf Lokal-TV* inledde sin verksamhet år 1993. På 1990-talet fanns det sändningspauser, men numera görs sändningar cirka 1,5 timmar i veckan. Det finns 450 kabelhushåll. Programutbudet består av aktuella ärenden (60 %), kultur (10 %), sport (20 %) och religiösa program (10 %). Det görs få direktsändningar och det förekommer ingen reklam. Sändningarna är helt svenskspråkiga.³⁹²

I televisionen löper en textslinga med olika aktörers meddelanden. Den huvudsakliga inkomstkällan är en frivillig tittaravgift som år 1994 inbringade cirka 10 000 mark. Kommunen understöder inte verksamheten. Utrustningen har huvudsakligen ägts av aktörerna, och inte av Solf Lokal TV-föreningen.³⁹³

Enligt förfrågan år 1995 hade televisionen svårigheter eftersom finansieringen var osäker, utrustningen var knapp, och det förekom problem med rekryteringen av volontärer.³⁹⁴ Bytelevisionen fungerar dock ännu och den samarbetar med *Sundom Lokal-TV*.³⁹⁵

3.3.20. Sundom Lokal-TV

Sundom är en del av Vasa stad, en aktiv by med 2 400 invånare.³⁹⁷

Sundom Lokal-TV inledde sin verksamhet 1983. Kanalen har cirka 800 kabelkunder, och ytterligare 450 tack vare samarbetet med *Solf-TV*. Sändningar görs två gånger i månaden, på söndagar, cirka 105 minuter samt repris.³⁹⁸ De regelbundna sändningarna inleddes år 1990.³⁹⁹ Programutbudet omfattar aktuella ärenden (8 %), kultur (35 %), sport (12 %), religiösa program (24 %) samt reklam (2 %). Alla sändningar är direkta och till 99 % svenskspråkiga. Kanalen har cirka 1 200 potentiella kunder, varav 600–800 tittar på programmen.⁴⁰⁰ Under sommaren görs inga sändningar. Volontärernas antal är 7–17.⁴⁰¹

Textramen löper dygnet runt hela året. Verksamheten finansieras med frivilliga stödavgifter, reklamintäkter från textramen, samt olika beställningsarbeten.⁴⁰² År 1994 innehöll informationsslingan 5 % reklam (100 mark/vecka/sida) och resten utgjordes av föreningarnas (30 %) och övriga aktörers (65 %) gratis meddelanden och hälsningar. Den huvudsakliga inkomstkällan har utgjorts av ett frivilligt användarunderstöd, 50–150 mark, som cirka 70 % av kabelhushållen har betalat.⁴⁰³ År 2012 hade man fram till maj fått in över 5 000 euro i avgifter.⁴⁰⁴ Televisionen samarbetar med lokala föreningar, församlingen och skolan.⁴⁰⁵

Numera kan man se televisionen även via nätet som webbcasting direkt i Webb-TV, och redan visade sändningar som videoklipp (<http://www.sundom.tv/>). Även Skype-sändningar är under planering.⁴⁰⁶

3.3.21. Terjärv TV

Terjärv TV, *Tärja TV* på lokal pampassvenska, finns i Kronoby kommun och inledde sina sändningar 5.2.1981, som den första lokaltelevisionen i Mellersta Österbotten. Sändningarna har från början varit regelbundna; ibland har det gjorts sändningar till och med två gånger i veckan, och någon gång endast en gång i månaden med repriser. För tillfället har televisionen paus, kanske slutgiltigt. Sändningarnas medellängd har varit cirka tre timmar (180 minuter). Man har i allmänhet inte hållit någon sommarpaus. Kabelhushållen är 380 och kanalen har 1 500–2 000 potentiella tittare. Lokaltelevisionen har haft uppskattningsvis 1 000–1 500 tittare.⁴⁰⁷

Programmen har huvudsakligen bestått av kultur (60 %). Reklam har inte visats i kanalen. 40 % av sändningarna var direkta och sändningsspråket svenska. I televisionen löper en textram där föreningar har sänt avgiftsbelagda meddelanden (90 %) och dessutom har televisionen visat egna meddelanden. År 1994 var de huvudsakliga inkomstkällorna stadens understöd (3 000 mark) och textramens reklamintäkter. Den frivilliga tittaravgiften inbringade ingenting år 1994. Små extra inkomster har